

A Víz Keretirányelv hazai megvalósítása

KONZULTÁCIÓS ANYAG

2-2 SZAMOS-KRASZNA

alegység vízgyűjtő-gazdálkodási tervhez

közreadja:

**Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság,
*Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság***

készítette:

VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium

2009. május

TARTALOM

MIÉRT ÉRDEMES RÉSZT VENNIE A KONZULTÁCIÓS FOLYAMATBAN?	1
1 BEVEZETŐ	3
1.1 A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés	4
A tervezés módszertani elemei	5
1.2 A konzultációban való részvétel módja	10
1.3 Általános konzultációs kérdések.....	11
2 A VÍZGYŰJTŐ LEÍRÁSA ÉS A JELENTŐS VÍZGAZDÁLKODÁSI PROBLÉMÁK	13
2.1 A vízgyűjtő leírása	13
2.1.1 Domborzat, éghajlat.....	13
2.1.2 Települési hálózat, gazdaság.....	14
2.1.3 Fejlődési irányok	15
2.2 Jelentős vízgazdálkodási problémák az alegységen.....	15
2.2.1 Vízfolyások és állóvizek	15
2.2.1.1 Vízfolyások és állóvizek szabályozottságával kapcsolatos problémák (hidromorfológiai problémák)	16
2.2.1.2 Tápanyag- és szervesanyag terheléssel kapcsolatos problémák	17
2.2.1.3 Sótartalommal és hőterheléssel kapcsolatos problémák	19
2.2.1.4 Veszélyes anyagokkal kapcsolatos problémák	19
2.2.2 Felszín alatti vizek.....	19
2.2.2.1 Mennyiségi problémák	19
2.2.2.2 Nitrát- és ammónium szennyezésekkel kapcsolatos problémák	19
2.2.2.3 Egyéb vízminőségi problémák	20
2.2.2.4 Települési eredetű egyéb szennyezések (hatásuk a felszín alatti vizekre)	20
2.2.3 Erősen módosított és mesterséges felszíni víztestek	20
2.3 Jelenlegi állapot minősítése.....	22
2.3.1 Vízfolyások	22
2.3.2 Állóvizek.....	23
2.3.3 Felszín alatti vizek.....	23
3 MEGOLDÁSOK (KÖRNYEZETI CÉLKITŰZÉSEK ÉS INTÉZKEDÉSEK).....	25
3.1 Környezeti célkitűzések és mentességek (derogációk).....	25
3.2 Intézkedések	28
3.2.1 Tápanyag- és szervesanyag-terhelések csökkentése	31
3.2.1.1 Területi agrárintézkedések a tápanyagterhelés csökkentése érdekében.....	31
3.2.1.2 Csatornázás és szennyvízelhelyezés megoldása	33
3.2.1.3 Települési eredetű szennyezések csökkentése, a jó vízvédelmi gyakorlat megvalósítása	35
3.2.1.4 A halastavi és a horgászati hasznosítás jó gyakorlata	36
3.2.2 Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása.....	38
3.2.2.1 Növényvédőszerre vonatkozó intézkedések	38

3.2.2.2 Ipari szennyvízkibocsátások és termásvíz bevezetések korlátozása	38
3.2.2.3 Utak, vasutak csapadékvíz-elvezetése	39
3.2.2.4 Felszín alatti vizeket veszélyeztető, ipari és mezőgazdasági eredetű szennyezett területek feltárása, kármentesítése	39
3.2.3 Vízfolyások és állóvizek szabályozottságának csökkentése (Hidromorfológiai problémák megoldása)	40
3.2.3.1 Kis és közepes vízfolyások rehabilitációja, indokolt esetben erősen módosított állapotuk fenntartása...	40
3.2.3.2 Nagy folyók szabályozottságának csökkentése	41
3.2.3.3 Mesterséges csatornák rekonstrukciója	42
3.2.3.4 Állóvizek parti sávjának és medrének rehabilitációja	43
3.2.3.5 Eróziócsökkentés és vízvisszatartás (területhasználattal kapcsolatos intézkedések).....	43
3.2.3.6 Egyedi intézkedések	44
3.2.4 Fenntartható vízhasználatok megvalósítása, a vizek mennyiségi állapotának javítása	44
3.2.4.1 Fenntartható felszíni vízhasználatok megvalósítása a mederben hagyandó vízhozam	45
3.2.4.2 Fenntartható felszín alatti vízhasználatok megvalósítása igénybevételi határértékekre alapozva	45
3.2.5 Megfelelő ivóvízminőséget biztosító intézkedések	46
3.2.5.1 Az ivóvízminőség-javító program végrehajtása	47
3.2.5.2 Ivóvízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása	48
3.2.6 Védett területekre vonatkozó egyedi intézkedések	49
3.2.6.1 Védett természeti területek speciális védelme	49
3.2.7 Átfogó intézkedések	50
3.2.7.1 Vizsgálatok	50
3.2.7.2 Engedélyezés	50
3.2.7.3 A szükséges információk rendelkezésre állásának biztosítása.....	50
3.2.7.4 Költségmegtérülés elvének érvényesítése.....	51
3.2.7.5 Képességfejlesztés	51

4. HOGYAN KÜLDHETI EL VÉLEMÉNYÉT?52

Miért érdemes részt vennie a konzultációs folyamatban?

Szeretne Ön az Európai Unió eddigi legnagyobb szabású környezetvédelmi és vízgazdálkodási programjában részt venni?

Itt az alkalom!

Ha Ön az adott vízgyűjtő-gazdálkodási alegység területén gazdálkodik, vállalkozást futtat, vagy központi illetve önkormányzati intézmény illetékes vezetője, vízgazdálkodásban érintett szakembere, vagy a területen élő lakos, kapcsolódjon be és vegyen részt az Ön környezetének minőségét alapjaiban meghatározó tervezési folyamatban!

Az intézkedések érinthetik az önkormányzatokat, gazdákat, állattartókat, ipari termelőket, horgászokat, halászokat, erdészeket, természetvédőket, fürdők működtetőit, turizmusból élőket, utak/vasutak működtetőit, hulladéklerakók tulajdonosait/működtetőit, geotermikus energia hasznosítóit, ivóvízszolgáltatókat, katasztrófavédelmet, ÁNTSZ-t, duzzasztóművek/erőművek/tározók tulajdonosait/üzemeltetőit, vízgazdálkodási társulatokat, víziút/kikötő tulajdonosokat/fenntartókat, vízi szállítást végzőket, állóvizek/vízfolyások/felszín alatti vizek tulajdonosait, kezelőit, és az állampolgárokat.

Véleményezze a tervezésben való társadalmi részvételt segítő közérthető konzultációs anyagokat a www.vizeink.hu honlapon! Ismerje meg a többi érintett véleményét! Ossa meg elképzeléseit a többi érdekelttel, amelyet továbbítunk a tervezők felé! (A konzultációban való részvétel módját az 1.2-es fejezetben részletezzük).

Jöjjön el és személyesen mondja el véleményét a vízgyűjtő-gazdálkodási alegység fórumán, melynek helyszínéről és időpontjairól a www.vizeink.hu honlapon talál időben tájékoztatást!

Ha Önt vagy az Ön által érintett szervezetet, vagy képviselt szakmát érinti a természetes vizekkel kapcsolatos problémákra kidolgozott megoldások, intézkedések bármelyike:

- Területhasználatot érintő agrárintézkedések a tápanyagterhelés csökkentése érdekében (művelésiág és művelési mód váltás, eróziócsökkentés és területi vízvisszatartás)
- Csatornázás és szennyvíztisztítás, tisztított szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezésének megoldása
- Települési eredetű nem pontszerű (diffúz) szennyezések csökkentése
- A halastavi és a horgászati hasznosítás jó gyakorlatának kialakítása és alkalmazása
- Ipari szennyvízkibocsátásokból származó terhelések csökkentése
- Termásvíz bevezetések korlátozása
- Utak, vasutak csapadékvíz-elvezetéséből származó terhelések csökkentése
- Felszín alatti vizeket veszélyeztető, ipari és mezőgazdasági eredetű szennyezett területek feltárása, kármentesítése
- Kis és közepes vízfolyások rehabilitációja
- Nagy folyók szabályozottsága miatti hatások mérséklése, a hullámtéri és a mentett oldali terület rehabilitációja (a szabályozottságból és a duzzasztásból származó hatások csökkentése a funkció fenntartása mellett)

- Mesterséges csatornák (pl. belvíz elvezető-, öntöző-) rekonstrukciója ökológiai szempontok alapján, a funkció megtartása mellett
- Állóvizek parti sávjának és medrének rehabilitációja
- Fenntartható felszíni és felszín alatti vízhasználatok megvalósítása
- Ivóvízminőség-javító program végrehajtása
- Ivóvízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása
- Védett természeti területek speciális védelmét szolgáló intézkedések
- Természetes fürdőhelyekre vonatkozó speciális intézkedések

akkor ne késlekedjen, vegyen részt a a problémák megoldásában, legyen részese a tervezési folyamatnak!

Az Ön véleménye is számít! Jöjjön, tervezzünk együtt!

1 Bevezető

Az élővizek, főleg az édesvizek használata életünk egyik legfontosabb, ugyanakkor költségekkel is járó eleme. A folyók, patakok, tavak vize nemcsak természeti, hanem társadalmi, gazdasági értékeket is hordoz, jövedelemszerzési és költségmegtakarítási lehetőségeket kínál. Ez az erőforrás azonban nem áll korlátlanul a rendelkezésünkre. Ahhoz, hogy a jövőben is mindenkinek jusson tiszta ivóvíz és tájaink, életünk meghatározó elemei maradhassanak a folyók és tavak, erőfeszítéseket kell tennünk a felszíni és felszín alatti vizek megóvásáért, állapotuk javításáért.

Ez a felismerés vezetett az Európai Unió új vízpolitikájának, a „Víz Keretirányelvnek” (továbbiakban VKI) kidolgozásához, mely 2000-ben lépett hatályba az EU tagországaiban. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta Magyarországra nézve is kötelező az ebben előírt feladatok végrehajtása.

A Víz Keretirányelv célja, hogy 2015-re a felszíni (folyók, patakok, tavak) és felszín alatti víztestek „jó állapotba”¹ kerüljenek. A keretirányelv szerint a „jó állapot” nemcsak a víz tisztaságát jelenti, hanem a vízhez kötődő élőhelyek minél zavartalanabb állapotát, illetve a megfelelő vízmennyiséget is.

A jó állapot eléréséhez szükséges beavatkozásokkal azonban össze kell hangolni az árvízi vagy belvízi védekezést, a településfejlesztési elképzeléseket, legyen szó szennyvízkezelésről, ivóvízellátásról, vagy a vízi közlekedés fejlesztéséről. **A különböző elképzelések összehangolásához elengedhetetlen, hogy az érintett területen működő érdekcsoportok (gazdák, ipari termelők, horgászok, turizmusból élők, erdészek, természetvédők, fürdők működtetői, stb.), valamint a lakosság és annak szervezetei (pl. önkormányzatok) részt vegyenek a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési folyamatban.**

A kitűzött cél, vagyis a vízfolyások, állóvizek, felszín alatti vizek jó ökológiai, vízminőségi és mennyiségi állapotának elérése összetett és hosszú folyamat. **E célok eléréséhez szükséges intézkedéseket a vízgyűjtő-gazdálkodási terv foglalja össze, amely egy gondos és kiterjedt tervezési folyamat eredményeként születik meg. Elkészítésének határideje 2009. december 22.**

A terv egyrészt tartalmazza majd az összes szükséges háttér-információt (mely víztestekről van szó, jelenleg milyen állapotban vannak, milyen problémák jelentkeznek, ennek milyen okai azonosíthatók), továbbá, hogy milyen környezeti célkitűzéseket tűzhetünk ki és ezek eléréséhez milyen műszaki és szabályozási intézkedésekre, illetve pénzügyi támogatásokra, ösztönzőkre van szükség.

Ön egy ún. konzultációs anyagot tart a kezében, amely a címben jelölt területtel kapcsolatos vízgyűjtő-gazdálkodási terv elkészítésének egy közbenső dokumentuma. Célja, hogy folytatódjon az a társadalmi párbeszéd, amelynek országos szinten első lépése volt a tervetés

¹ Jó állapot: A vizek VKI szerinti jó állapota egyrészt az emberi egészség, másrészt az ökoszisztémák állapotából indul ki. Akkor tekinthetők a vizek jó állapotúnak, ha az ivóvízellátásra, vagy egyéb használatokra (rekreáció, öntözés) használt vizek minősége megfelel a használat által szabott követelményeknek, illetve a vizektől függő természetes élőhelyek működését nem zavarják az ember által okozott változások. Vízfolyások és állóvizek esetén a jó ökológiai és kémiai (vízminőségi) állapot, felszín alatti vizeknél a jó kémiai és mennyiségi állapot elérése a cél 2015-ig. Ettől az általános környezeti célkitűzéstől csak részletes társadalmi és gazdasági elemzések alapján lehet eltérni. A határidő indokolt esetben 2021-re vagy 2027-re kitolható, vagy esetleg enyhébb célkitűzések tehetők.

ütemtervének és munkarendjének megvitatása 2006. december és 2007. június között. Második lépésként, ekkor már nem csak országos, hanem helyi szinten is, a jelentős vízgazdálkodási kérdések konzultációja zajlott 2007. decembertől 2008. júniusig tartó időszakban. A különböző érdekeltek közötti, illetve a tervezőkkel folytatott konzultáció alapvető ahhoz, hogy az év végére készítendő terv olyan intézkedéseket tartalmazzon, amelyek jelentősen javítanak a vizek állapotán, finanszírozásuk megoldható, az érintettek elfogadják azokat, sőt később részt vesznek a megvalósításban is. Számos esetben az intézkedések kivitelezhetősége az érintettek kompromisszumkészségén is múlik.

Ha Ön lakóhelye vagy munkája révén érintett, illetve érdeklődik környezetének állapota iránt, kérjük, kövesse figyelemmel és kapcsolódjon be az egyeztetési folyamatba! A tervezett intézkedések érinteni fogják Önt vagy szervezetét is!

Olvassa el összefoglaló anyagunkat, és véleményével, javaslataival járuljon hozzá egy társadalmi szempontból is elfogadható vízgazdálkodási rendszer kialakításához! (A konzultációban való részvétel módját az 1.2-es fejezetben részletezzük).

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy jelen konzultációs anyag még számos olyan információt nem tartalmaz, amit a júniusban nyilvánosságra hozandó tervek tervezetei fognak. Továbbá a tervezés folyamatosan zajlik, így a konzultációs anyagban szereplő megállapítások még változhatnak, illetve az elnagyoltabb vagy hiányzó információk az idő előrehaladtával konkrétabbak lesznek, illetve rendelkezésre állnak majd.

Összefoglalva, ez a konzultációs anyag elindítja a társadalom részvételi folyamatot, majd júniusban a vízgyűjtő-gazdálkodási terv tervezete kerül nyilvánosságra, amely ugyancsak véleményezhető lesz. A harmadik lépésben pedig a folyamatos tervezés és a társadalmi vélemények beépítése eredményeképpen év végére elkészülnek a végleges vízgyűjtő-gazdálkodási tervek.

1.1 A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés

A folyók, patakok, tavak állapotának javítása érdekében a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium irányításával, más minisztériumokkal együttműködve 2009. végére el kell készülnie az egész országra kiterjedő vízgyűjtő-gazdálkodási tervnek.

A tervezés hazánkban több szinten valósul meg (ld. térkép)

- o országos szinten (ennek eredményeképpen lesz 1 db országos terv),
- o négy részvízgyűjtő -Duna, Tisza, Dráva, Balaton- szintjén (ez 4 db részvízgyűjtő terv elkészítését jelenti),
- o 42 tervezési alegység szintjén (összesen 42 db alegység terv készült az országban),

Felelősök:

Országos szinten :

Környezetvédelmi Minisztérium (stratégiai irányítás) és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság (VKKI) (operatív feladatok)

Részvízgyűjtő szinten:

- o Duna rvgy: Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Győr
- o Tisza rvgy: Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Szolnok

- Dráva rvgy: Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Pécs
- Balaton rvgy: Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Székesfehérvár

Helyi szinten:

a területileg illetékes környezetvédelmi és vízügyi igazgatóság (együttműködve a nemzeti park igazgatóságokkal, valamint a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségekkel)

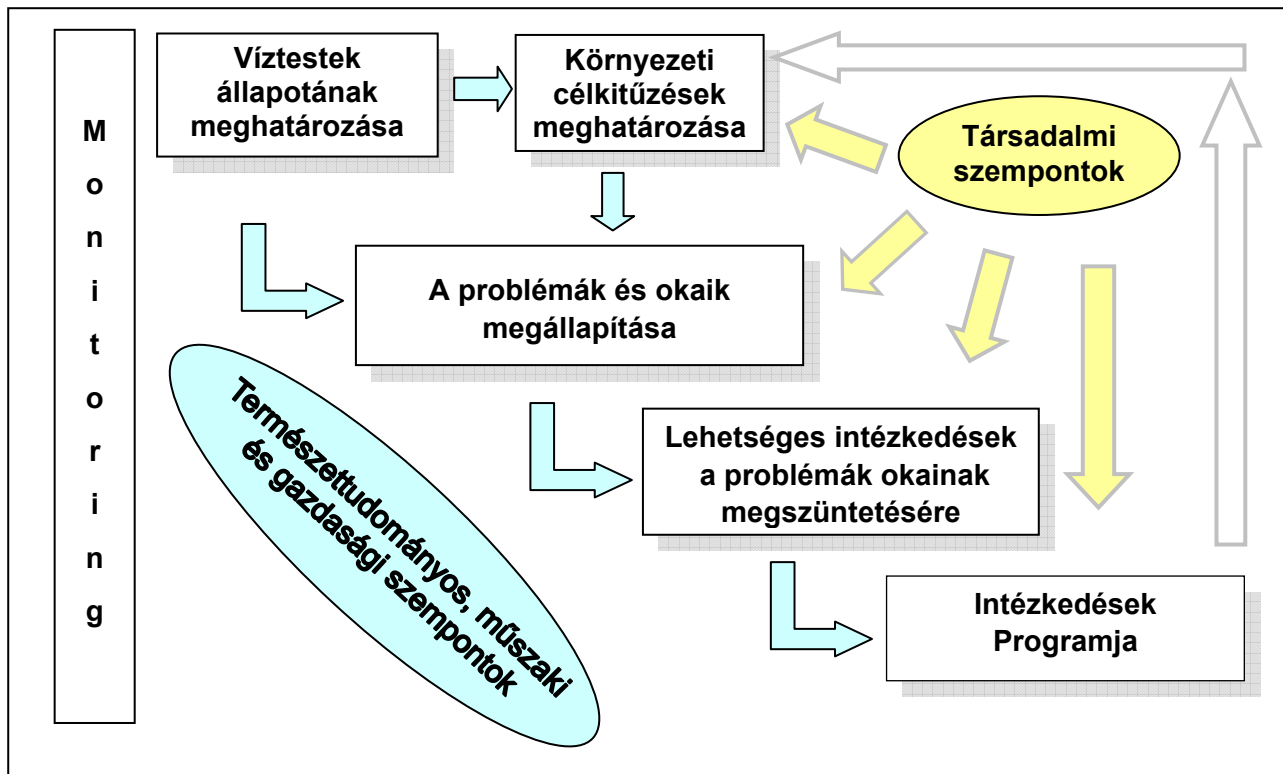
A VKI gyökeres szemléletváltást jelent a vízgazdálkodás területén. Számos műszaki jellegű, jogi, gazdasági, intézményi, szervezeti intézkedés végrehajtását igényli. A vízgyűjtő-gazdálkodási terv (továbbiakban VGT) elsősorban azoknak a szabályozásoknak és programoknak az összefoglalása, amelyek biztosítják a környezeti célkitűzések elérését (azaz a jó ökológiai, kémiai és mennyiségi állapot elérését). A VGT sajátos terv, mely a környezeti célkitűzések és a társadalmi-gazdasági igények összehangolása mellett tartalmazza a műszaki és gazdasági, társadalmi megvalósíthatóság (költségek, finanszírozhatóság, társadalmi támogatottság stb.) elemzését is, de nem jelenti a beavatkozások terveinek részletes kimunkálását.

A VGT szoros kapcsolatban van a terület- és településfejlesztési, illetve egyéb ágazati tervekkel: a vizek állapotának javítását szolgáló célkitűzések elérése érdekében olyan intézkedéseket javasol, amelyek szorosan kapcsolódnak a településekhez, a földhasználathoz, az ipari tevékenységhez, a turizmushoz. A VGT nem egy „megszokott” vízgazdálkodási terv. A vízgazdálkodással való kapcsolata különleges, hiszen sok tekintetben a vízgazdálkodás témakörébe tartozó feladatokat lát el (vízminőségvédelem, a vizek állapotának értékelése, vízhasználatok szabályozása), más tekintetben viszont követelményeket támaszt számos vízgazdálkodási tevékenységgel szemben (pld. árvízvédelem, vízkárelhárítás, öntözés, hajózás, vízi energia-hasznosítás, vízi infrastruktúrák építése és működtetése stb.).

A VGT nem egy „klasszikus”, mindenre kiterjedő kiviteli terv. Célja az optimális intézkedési változatok átfogó (műszaki, szabályozási és gazdasági-társadalmi szempontú) ismertetése, amely meghatározza az intézményi feladatokat, és amely alapján tovább folytathatók, illetve elindíthatók a megvalósítást szolgáló programok. A részletes kidolgozás illetve tervezés ezek keretében folyik majd (az intézkedések első csomagjának 2012-ig kell működésbe lépnie).

A tervezés módszertani elemei

A tervezés legfontosabb lépéseit mutatja a következő ábra. A tervezési folyamat többlépcsős, iteratív jellegű, ennek során össze kell hangolni az ökológiai, műszaki, társadalmi és gazdasági szempontokat. A tervezés folyamatának sematikus ábráján látható lépésekből a jelenlegi dokumentum nem tartalmaz minden elemet. A többi elem a teljes VGT tervezetben lesz olvasható, amit mint korábban írtuk, júniusban bocsátunk társadalmi vitára.

A VKI kiadásától (2000. december 22.) kezdve a következő előkészítő munkákra volt szükség a tervezés megalapozása érdekében:

- A vizeket a következő **kategóriák** valamelyikébe kellett besorolni:
Felszíni vizek:
 - természetes állóvizek vagy folyóvizek²
 - mesterséges vizek³
 Felszín alatti vizek
- Ezt követően néhány paraméter alapján (folyóknál: pl. domborzat, vízgyűjtőméret, mederanyag, hidrogeokémiai jelleg; állóvizeknél domborzat, hidrogeokémiai jelleg, felület, mélység) a felszíni vizeket különböző **típusokba** sorolták. Az egyes típusokhoz meghatározták az ökológiai és vízminőségi referencia-jellemzőket, illetve a „jó állapot” követelményeit.
- Ezt követte a VKI szempontjából alapegységnek számító ún. **víztestek kijelölése**. A 10 km²-nél nagyobb vízgyűjtővel rendelkező vízfolyásokat elsősorban a víztípusok alapján osztották fel víztestekre. Az 50 ha-nál nagyobb felületű állóvizek egy-egy víztestet alkotnak. (Az ennél kisebb vízterek a kijelölt víztest vízgyűjtőjéhez tartozó ökológiai jellemzőként jelennek meg.) A felszín alatti vizek esetében a közettípus, a hőmérséklet, a regionális felszín alatti vízgyűjtők, a felszínhez viszonyított helyzete, illetve az áramlási jelleg alapján különítették el a víztesteket.

² Természetes vizek: zavartalan állapotukban természetes vízfolyást vagy állóvizet alkottak vagy annak részei voltak.

³ Mesterséges vizek: emberi tevékenységgel létrehozott felszíni víz (amelynek helyén, illetve környezetében létrehozása előtt nem volt felszíni víz, vagyis nem átalakítással keletkezett)

- Biológiai, fizikai és kémiai jellemzők alapján értékelték a **víztestek állapotát** (több fokú skálán). Ennek alapján, illetve kiegészítve a terhelésekre és az igénybevételekre vonatkozó információkkal, elemezték a jó állapot elérésével kapcsolatos kockázatot (kockázatos egy víztest, amennyiben megállapítható, hogy intézkedés nélkül a jó állapot nem érhető el 2015-re).
- Előzetesen kijelölték az ún. **erősen módosított víztesteket**⁴. Az előzetes kijelölés azt jelenti, hogy elsősorban a fizikai elváltozás mértékét és a kiszolgált emberi igény fontosságát mérlegelték. Az erősen módosított víztestek végleges kijelölésére az intézkedések tervezésének későbbi fázisában, szükség esetén részletesebb gazdasági elemzés alapján és az érdekeltek véleményének figyelembevételével kerül sor, vagyis az elkövetkező hónapokban.
- A következő lépés a VKI követelményeinek megfelelő monitoring kijelölése és működtetésének megkezdése volt. A víztestek monitoringja adatokat szolgáltat a víztestek általános állapotáról, az emberi hatásokkal érintett területekről és az intézkedések hatásáról, de ide kell érteni az emberi tevékenységekre vonatkozó adatgyűjtést is. A monitoring keretében gyűjtött adatok alapozzák meg az intézkedéseket, képet adva az állapotokról, a biológiai – kémiai – hidromorfológiai (vízjárás, part és meder forma) jellemzők összefüggéseiről, és az intézkedések hatásáról. A hiányos monitoringból adódó bizonytalanságok csak rövidtávon és kevésbé költséges intézkedések esetében kompenzálhatók szakértői becslésekkel.
- Azoknál a víztesteknél, amelyek „megbuktak a kockázat-értékelő vizsgán”, meg kellett állapítani, hogy melyek voltak a víztestet érő **kockázati problémák**⁵, és ezeknek melyek a **kiváltó okai**. Például kockázati problémának számít a vízfolyások környezetminőségi határértéket meghaladó koncentrációja, amelynek kiváltó okai lehetnek a szennyvízbevezetés, a mezőgazdasági területekről bemosódott tápanyag, települések csapadékvizével érkező tápanyagok, de víztestenként változó arányban.
- A VKI alap **környezeti célkitűzése** a jó állapot elérése 2015-re. Amennyiben a jó állapot eléréséhez szükséges változások lassú folyamat eredményeként alakulnak ki, vagy a finanszírozás csak így biztosítható, a határidő kétszer 6 évvel meghosszabbítható. Ha a jó állapot elérése aránytalanul nagy költségekkel jár, enyhébb célok is kitűzhetők, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti a szomszédos víztestekre megállapított célok elérését.
- Az előző pontban leírt célkitűzésekhez képest kivételt jelentenek a mesterséges és az erősen módosított víztestek, ahol a vízminőséget javító intézkedések mellett azokat az intézkedéseket kell végrehajtani, amelyek nem ellentétesek a víztest fenntartandó funkciójával, számottevően javítják a víztest ökológiai állapotát, és reális költségek mellett megvalósíthatók. Az így elérhető állapot jelenti a jó ökológiai potenciált. A jó kémiai (vízminőségi) állapotot ezeknél a víztesteknél is biztosítani kell.
- Az **intézkedések** a problémák feltárt okainak megszüntetését, illetve csökkentését célozzák, olyan mértékben, hogy az előző bekezdésben rögzített környezeti célkitűzés elérhető legyen.

⁴ Egy természetes módon létrejött víztestet (vízfolyást vagy állóvizet) akkor tekintünk erősen módosítottnak, ha annak természetes jellegét az emberi tevékenység által okozott hatások (pl. meder szabályozás, töltésezés, duzzasztás) olyan mértékben megváltoztatták, hogy a jó ökológiai állapot nem érhető el anélkül, hogy ezeknek a hatásoknak a megszüntetése során valamilyen jelentős emberi igény kielégítése ne sérülne, vagy helyettesítése ne jelentene aránytalan terheket a társadalom számára. Például a Tisza Tiszalök és Tiszabercel közötti szakaszán akkor lehetne elérni a jó állapotot, ha a duzzasztást Tiszalöknél megszüntetik. A kieső elektromos áramtermelés, valamint a Keleti-főcsatornába kivezetett víz szivattyúzása azonban olyan súlyos anyagi következményekkel járna, amelyek nem indokolhatók. A tiszalöki duzzasztó fennmaradása miatt a felette lévő víztestet ún. erősen módosított víztestnek nyilvánították.

⁵ Kockázati problémának azt tekintjük, ha valamilyen állapotjellemző (pl. élőlényegyüttes faji összetétele, szennyezőanyag koncentráció, sebesség, parti zonáció) jelenleg (vagy várhatóan 2015-ben) a jó állapot követelményeinek nem felel meg.

Sokféle intézkedés várható. Ilyenek lehetnek például a földhasználat megváltoztatása, műtrágya- és vegyszerhasználat csökkentése, a szennyvizek fokozottabb tisztítása, csatornázás, víztakarékosság elősegítése, a belvízlevezetés illetve vízviszatarítás arányainak módosítása, vízfolyások és állóvizek rehabilitációja, vízkivételek engedélyezési követelményeinek módosítása stb. A műszaki beavatkozások feltétele, hogy a megfelelő jogi, és finanszírozási intézkedések is megvalósuljanak. Az intézkedéseket az ún. intézkedések programjában kell összefoglalni, ami a VGT talán legfontosabb része.

- Az intézkedések tervezése során a **költséghatékonyságra** (az állapotjavulás és a költségek viszonya kedvező arányára) és általános megoldásokra kell törekedni, azaz olyan intézkedésekre, amelyek minél több probléma megoldására alkalmasak, illetve minél több víztestre hatnak. A tervek megvalósíthatósága szempontjából a finanszírozás és a megfizethetőség lehetőségei meghatározóak. Egyrészt alkalmazkodni kell az uniós rendszerhez kapcsolódó különböző pénzügyi alapok által megadott témákhoz, másrészt figyelembe kell venni az országosan és regionálisan rendelkezésre álló, pályázható kereteket. A magyarországi finanszírozási rendszerben a VGT megvalósításával kapcsolatos intézkedések a Környezeti és Energia Operatív Programhoz (KEOP)-hoz, a regionális programokhoz (ROP-okhoz) kapcsolódnak, de kiemelkedő a szerepe a mezőgazdasági intézkedések területén az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programnak is (ÚMVP).
- A **társadalom bevonásának** célja a problémák, érdekellentétek minél korábbi felderítése, továbbá az intézkedési változatok és azok várható költségeinek megvitatása, amelynek figyelembevételével a tervezők a terv(ek)et kidolgozzák, illetve átdolgozzák. A társadalmi egyeztetés jelzi a társadalmi érzékenységet, a megvalósítással kapcsolatos várható nehézségeket is.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben a hangsúly a fenntartható vízgazdálkodás és a környezetvédelem koncepcionális/stratégiai elképzeléseinek bemutatásán, az egymásrahatások feltárásán és megfelelő kezelésén, a megvalósítás jogi és pénzügyi hátterének biztosításán, a megvalósítás során betartandó technikai feltételek egyértelmű megfogalmazásán, a tervezést meghatározó gazdasági és társadalmi szempontok összefoglalásán van.

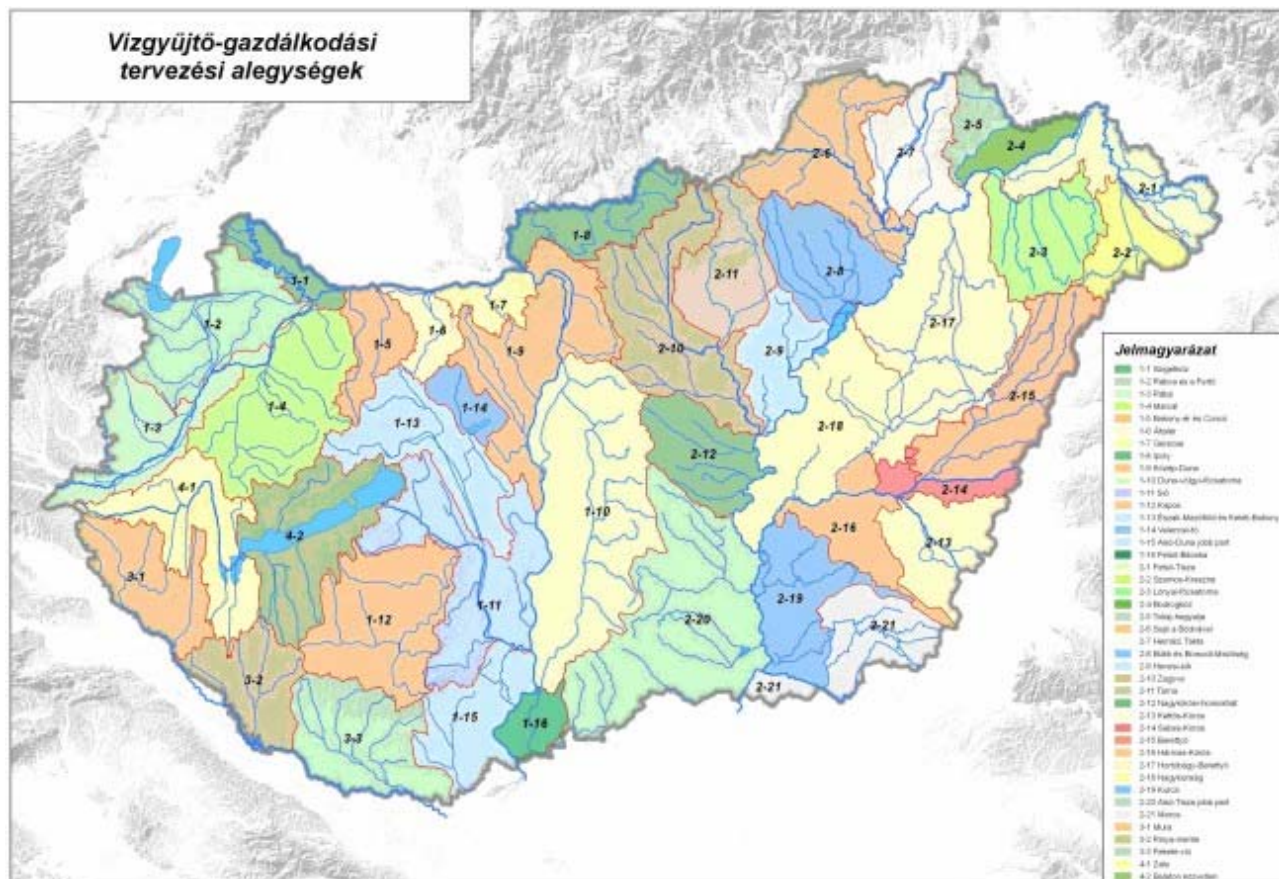
A 2009. végére elkészülő, az egész országra kiterjedő VGT alapján majd elindulhat a megvalósítás és a kapcsolódó részletes tervezés. A VGT-re épülhetnek majd a konkrét projekt javaslatok, jogszabályi változások, a támogatási rendszerek céljai és prioritásai, illetve a végrehajtás kritériumrendszerei.

A területen a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezést a környezetvédelmi és vízügyi igazgatóság koordinálja, a nemzeti park igazgatóság, valamint a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi hatóság együttműködése mellett. A víztestek (vízfolyás szakasz, állóvíz) szintjén történő kivitelezés pedig a konkrét területhez kötődő érdekelték feladata (ez lehet az állam, az önkormányzat, helyi szervezet vagy magánszemély).

- Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási alegységei

1-1 térkép: Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegységei

2009-ben a jelentős vízgazdálkodási problémák feltárását követően, júniusban elkészülnek a **vízgyűjtő-gazdálkodási tervek tervezetei**, amik már a felvetett problémákat (okaikat) megoldó intézkedéseket tartalmazzák. Minden tervezési alegységre (az országban összesen 42 db), területre vonatkozik egy tervezet, amelynek egy közérthetőbb, ún. konzultációs anyagát tartja Ön a kezében.

Ehhez a konzultációs anyaghoz vagy a hozzá tartozó, júniusban nyilvánosságra hozandó terv tervezetéhez 2009. július 31-ig lehet írásban hozzászólni a www.vizeink.hu honlapon, a „Véleményezze! (Fórum)” menüponton keresztül.

Ezen felül a nyilvánosságra hozott vízgyűjtő-gazdálkodási terv tervezeteket és az ezekből készülő közérthető vitaanyagokat szóban is lehet véleményezni, vitafórumokon elmondani az észrevételeket, módosító javaslatokat a tervezőknek. Minden alegységen lesz egy-egy területi fórum (országosan összesen 42 db), továbbá országszerte 25 db tematikus fórum. Ez utóbbiak olyan témák megvitatására szolgálnak majd, amelyek további egyeztetéseket igényelnek az érdekeltek és a tervezők között. A fórumok időpontjairól számos érdekcsoportot emailen vagy levélben közvetlenül értesítünk, továbbá a www.vizeink.hu weboldalon az új fórumok időpontjait folyamatosan nyilvánosságra hozzuk. Kérjük figyelje a honlapot és terjessze az információt!

Amennyiben további információra van szüksége a tervezéssel kapcsolatban, kérjük, tekintse meg a www.vizeink.hu honlapon, a Dokumentumtárban található további dokumentumokat is!

1.3 Általános konzultációs kérdések

Kérjük, írja le véleményét, javaslatait a konzultációs anyagban található intézkedésekkel kapcsolatban! Ehhez segítségképpen kérdéseket is megfogalmaztunk Önnek. Alább általános, a teljes konzultációs dokumentumra vonatkozó kérdéseket talál. Ezeket kiegészítik további konkrét kérdések is, amelyeket az intézkedéseknél olvashat.

Kérjük, a dokumentumban feltett kérdésekre adott válaszait – egyetértve vagy sem, de bármelyik választott esetben - indokolja meg röviden, max. fél oldal terjedelemben!

- 1. Fontos-e Ön szerint a vízi környezet állapotának javítása, vizeink védelme?**
- 2. Indokoltnak tartja-e, hogy a rövid távú gazdasági nehézségek ellenére érvényesítsük a fenntarthatóság követelményeit a vízhasználatban?**
- 3. Lát-e kapcsolatot a vízgyűjtő-gazdálkodási terv és az egyéb Ön által ismert (pl.: területfejlesztési) tervek között? Van-e konkrét javaslata a különböző tervek céljainak és eszközeinek az összehangolására?**
- 4. Van-e olyan kiegészítése, módosító javaslata vagy naprakész információja, amelyet fontosnak tart a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben való érvényesítésre?**

Az alábbi kérdéseket az egyes intézkedéseket bemutató fejezetek elolvasása után válaszolja meg! Az egyes alfejezetek végén további, egy-egy probléma megoldásához kapcsolódó, konkrét kérdéseket is talál. Kérjük, azokra is válaszoljon max. fél-fél oldalon.

(Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)
Közreműködését köszönjük.

5. Hatással vannak-e a tervezett intézkedések az Ön szervezetének munkájára, működésére?

6. Egyetért-e a javasolt célokkal, intézkedésekkel, koncepciókkal? Ha nem, mi az, amit módosítana?

7. A javasolt intézkedések közül melyeket tartja reálisan megvalósíthatónak rövidtávon (2015-ig), és melyeket közép vagy hosszú távon (2021-ig, illetve 2027-ig)?

8. Az Ön szervezete milyen szerepet tud vállalni a tervezett intézkedések megvalósításában, a vizek állapotának javításában rövid, közép, illetve hosszú távon?

9. Hatékony eszköznek tartja-e a vízkészletek hatékony használatának ösztönzésére a teljes költség-megtérülésvéneke alkalmazását a vízszolgáltatások (ivóvíz, szennyvíz-kezelés, öntözés, halastó, ipari vízhasználat stb.) árképzésénél, vagyis a vízhasználat összes költségének (az üzemeltetés, fenntartás, korszerűsítő beruházások, plusz környezeti költségek és készletköltségek) megfizettetését a használókkal?

10. Amennyiben egy tervezett intézkedés az Ön által képviselt szervezet számára ebben a formában nem támogatható, mi ennek az oka, és lát-e olyan kompromisszumot, amely a szervezet részére még elfogadható, miközben a vizek állapota is javítható?

2 A vízgyűjtő leírása és a jelentős vízgazdálkodási problémák

A vizek állapotjavítását célzó intézkedések megtervezéséhez először azonosítani kell a víztesten jelentkező *problémákat és a problémák fő okait*.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésben „jelentős vízgazdálkodási problémának” nevezzük a vízi környezetet (élőhelyeket) érő olyan, ember által okozott terheléseket, illetve igénybevételeket, amelyek jelentős mértékben kockázatosá teszik a Víz Keretirányelvben előírt környezeti célok elérését 2015-ig (azaz a jó ökológiai, kémiai vagy mennyiségi állapot elérését).

Tehát a VKI esetében nem tekintjük jelentős vízgazdálkodási problémának a társadalmi vagy gazdasági szempontból problémaként jelentkező hatásokat, azonban azokat össze kell hangolni a vízgyűjtő-gazdálkodási tervvel.

Konkrét példa a különbségre:

Intenzíven művelt szántókon a belvíz megjelenése rontja a terméshozamot, és ennek oka, hogy nem vezetik le hatékonyan a belvizet, mert a belvízelvezető csatornák fenntartására, kezelésére nincs pénz.. Ez nem a VKI szerinti vízgazdálkodási probléma. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervben azonban vízgazdálkodási problémaként jelenik meg, hogy a területről elvezetett belvíz rontja a terület ökológiai állapotát, mikroklímáját, vízellátottsági viszonyait, ezért a vízelvezetés helyett inkább az erre alkalmas területeken vízviisszatartással kell megoldani a belvíz-problémát, és ezzel együtt a természeti adottságoknak jobban megfelelő, természetbarátabb földhasználatot elterjeszteni.

2.1 A vízgyűjtő leírása

Az alegység az ország legkeletibb csücskében, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található.

2.1.1 Domborzat, éghajlat

A Szamos-Kraszna tervezési alegység területe domborzat és éghajlat szempontjából két részre, a Szamos-Kraszna közére és a Kraszna balparti részére osztható.

A Szamos vízgyűjtő határai: északon és keleten a Szamos folyó, délen a magyar-román országhatár, nyugaton a Kraszna-csatorna, vízgyűjtő területe 15881 km², ennek 2 %-a (306 km²) esik Magyarország, 98 %-a (15 217 km²) Románia területére. A Szamos főága 415,1 km, melynek 12%-a (51,5 km) magyar, 88 %-a román szakasz (363,6 km). A Szamos-Kraszna közti tájra feltöltődött folyómedrek hajlataiból adódó mikrodomborzat jellemző, amely kisebb vízfolyásokkal, belvízcsatornákkal eléggé szabdalt. A terepmagasság az országhatárnál 112-116 m Bf (m Bf Balti-tenger szintje feletti magasság), Olcsván 110 m Bf. A síkból csak néhány magaslat emelkedik ki, mint a börvelyi határban a Vársziget, nagyecsedei határban a Sárvár és a Táblás.

A Szamos vízgyűjtőre mérsékelten szárazföldi jellegű éghajlat a jellemző. A síkságot a nagy napi és évi hőmérsékletingadozás és a nyári aszályok jellemzik. A Szatmári-síkság uralkodó szele az északi. A sokévi átlagos léghőmérséklet 9,2-9,5°C között változik. Az Alföld viszonylatában a tél itt

a leghidegebb, a januári középhőmérséklet $-3, -3,5^{\circ}\text{C}$, a nyár itt a legkevésbé meleg, július középhőmérséklete csak $20-20,3^{\circ}\text{C}$ közé esik. A nyári napok száma 65-70, a hőségnapoké 15-20 között változik.

Területi átlagban a lehullott csapadék sokévi közepes éves összege a Szamos vízgyűjtőjén 650 mm. A legnagyobb éves csapadékösszeg 981 mm (Pátyod / 1974), a legkisebb 344 mm (Tunyogmatolcs / 1994) volt.

A Kraszna balparti belvízrendszere a nyírségi homokdombvidék keleti peremén található. Határa nyugaton a Nyírmada-Hodász-Nyírbátor települések vonalán húzódó vízválasztó, északon a 2.08 belvízvédelmi szakasz déli vízválasztója, keleten a Kraszna-csatorna, délen a magyar-román országhatár. Vízgyűjtőjének 3142 km^2 -nyi területéből 2725 km^2 (87 %) román, 417 km^2 (13%-a) magyar területre esik. Jelenleg Vásárosnamény alatt folyik be a Tiszába. A folyó hossza 193 km, melyből magyar területen 46,48 km (24%) található.

A Kraszna balparti terület nyugati-délnyugati részén jellemző nyírségi táj képe az öblözet északkeleti és keleti szélé felé fokozatos lejtéssel közel síkvidékvé változik. A déli részen erősen tagolt, közel északkelet-délnyugati vonulatú szélérozó alakította homokdombok és jól termő völgyek váltakoznak. A dombok közötti völgyek víztelenítését a kiépített csatornahálózat biztosítja. A terep keleti irányú lejtése lehetővé teszi, hogy a csatornába, főfolyásokba összegyűjtött felszíni vizek a Krasznába jussanak. A vízgyűjtő nyugati és déli szélén 150-165 m Bf magasságú területe kelet-északkelet felé fokozatosan 110-115 m Bf magasságra csökken.

A leghidegebb hónap, január középhőmérséklete $-2,5; -3^{\circ}\text{C}$. A nyár itt kevésbé meleg, mint az Alföld központi részein, július középhőmérséklete $19,5-20,5^{\circ}\text{C}$. A nyári napok száma 65-70, a hőségnapoké 15-20 között változik. A Kraszna-völgye általában kevésbé csapadékos, mint például a Szamosé. A vízgyűjtő területén az évi csapadék összege 540-800 mm között változik. Területátlagban a lehullott csapadék sokévi közepes éves összege alig haladja meg a 600 mm-t. A Krasznabalpart uralkodó szele a magyar vízgyűjtőrészen északi és délnyugati.

2.1.2 Települési hálózat, gazdaság

A területen összesen 49 település található. Zömmel aprófalvas településszerkezetről beszélhetünk, de Mátészalka és Nyírbátor, Csenger, Nagyecsed városok mellett Vásárosnamény is részben (Vítka) ide tartozik. Az apróbb falvak mellett Kocsord és Bátorliget nagyközségi rangú település, fennmaradó települések községi közigazgatási fokkal rendelkeznek. A terület közigazgatási központja Mátészalka város.

Az alegységen felszíni vízgazdálkodási szempontból jelentősebb ipari tevékenységek nincsenek, ami azt jelenti, hogy felszíni vízbevezetés vagy vízkivétel ipari céllal nem történik.

A térségben a mezőgazdasági termelés a jellemző, az ehhez kapcsolódó élelmiszeripari feldolgozó tevékenységből származókon kívül háztartási, vegyipari, járműjavító iparral összefüggő (olaj, olajszármazék, nehézfém) és kórházi terhelések jelentkeznek. A gazdasági, ipari üzemek csak felszín alatti vízből elégítik ki igényeiket. Az alegységen 35 db ipari vízkivétel van, melynek 60%-át a vízművek teszik ki, 40% -a élelmiszer feldolgozó iparban, vegyiparban és gépiparban tevékenykedő üzem.

A Szatmári-síkság, valamint a Kraszna vidéke szántókkal, legelőkkel, rétekkel és erdőségekkel borított fiatal süllyedékterület. Mező- és erdőgazdasági szempontból az Alföld legértékesebb területei közé tartozik. A terület művelési ág szerinti hozzávetőleges megoszlása:

- 5,0 % településszerkezet
- 63,0 % szántó terület
- 4,0 % szőlő és gyümölcsös
- 10,0 % rét-legelő
- 17,0 % erdős, cserjés terület
- 1,0 % vízzel borított vagy lápos-mocsaras terület

2.1.3 Fejlődési irányok

Természeti adottságainál fogva az infrastruktúra fejlesztése esetén e táj mind a helyi, mind a regionális idegenforgalom fejlesztésére is alkalmas. A kistáj vonzerejét növelik a nyírpilisi népi építésű házak, a Bátorligeti Ősláp kiemelkedő természeti értékei. Itt található még a Bátorligeti legelő, Fényi-erdő, az Ecsedi-láp maradványai, Zsibolya-láp, Csicsósi-láp és még számos lápmaradvány. A terület üdülési infrastruktúrája nem alkalmas az igények színvonalas kielégítésére, annak ellenére, hogy az utóbbi években számtalan természetvédelmileg igen értékes terület került a turizmus számára is felfedezésre.

A terület infrastruktúrájának szempontjából jelentős fejlesztési programok vannak folyamatban. A legfontosabbak a következők:

– Ivóvízminőség-javító Program

Előzetes megvalósíthatósági tanulmányra alapozva az Észak-Alföldi Régióban megkezdődött az Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása az I. ütem teljesítésével. Győrtelek, Tunyogmatolcs, Nagyecsed településeken az ammónium-tartalom, az arzén, a vas és mangántartalom mindenütt meghaladja az előírt határértéket, valamint gázmentesítésről a vízművek többségénél gondoskodni

– Szennyvízelhelyezési Program

A szennyvízelhelyezési programban szerepel Encsencs-Piricse-Nyírbéltek csatornamű építés, Nyírbogát csatornaépítése, Nyírgyulaj-Nyírvasvári csatornaépítése, mivel az agglomerációkat ellátó összes vízmű vízbázisa sérülékeny.

Ökiritófülpös csatornaépítése, Tunyogmatolcs-Győrtelek-Géberjén-Fülpösdaróc hálózatbővítése, Hodász csatornamű építése, Nyírmeggyes-Nyírcaholy csatornaépítése, Szamosszeg telep bővítése, mert a településeken vízellátási térségfejlesztés indult el.

Mérk-Vállaj-Tiborszállás csatornamű építése, Fábianháza csatornaépítése, melynek célja az erősen szennyezett Kraszna folyó – mint leendő befogadó - vízminőségének javítása, valamint a határmenti idegenforgalom fejlesztéséhez szükséges infrastruktúra megteremtése.

2.2 Jelentős vízgazdálkodási problémák az alegységen

2.2.1 Vízfolyások és állóvizek

Az alegység területén 8 vízfolyás és 2 tó víztest helyezkedik el.

Az alegységen található csatornák elsődleges feladata a belvízelvezetés. A napjainkban jelentkező mezőgazdasági öntözéssel kapcsolatos igények kielégítése miatt, ezen csatornákat célszerű vízgazdálkodási szempontokhoz igazítani. A hidromorfológiai problémák a vízhálózat kialakításával, a hidrológiai problémák pedig a csatornák funkciójával függenek össze.

A Szamos magyarországi vízgyűjtőjében három tényleges tározó található: a tunyogmatolcsi Holt-Szamos a folyó bal oldalán, a szamossályi Holt-Szamos a folyó jobb oldalán, a Szamosmenti tározó.

A tunyogmatolcsi Holt-Szamos tározó, melynek alsó 10 km-es szakasza megegyezik a Keleti övcsatornával. A víztározásnak az alegység területén nincs jelentős hatása az egyéb vizek minőségére.

Az állóvizeknél az alábbi problémák regisztrálhatók:

- **Szamossályi tározó:** Medre közepes mértékben feliszapolódott és növényzettel közepesen benőtt. Feltöltődés, eutrofizálódás jellemző rá. A parti sáv a település mentén nem megfelelő (kb. 20 %), a parti zóna hiányzik. Átjárhatóság nem mindenhol biztosított, a tározó bögékre osztott, ezeket több helyen zsilipek válsztják el. A problémák oka elsősorban a felgyorsult szukcesszió. Valószínűleg túl nagy tápanyag és szilárd anyag terhelés, az erózió és jelentős autochton üledék-felhalmozódás (30 cm iszap és 3 cm/év feltöltődés).
- **Tunyogmatolcsi-tározó:** Vízjárás nem megfelelő (mentett oldali holtág, nincs vízpótlás a Szamos folyóból). A feliszapolódás jelentős (80 cm) mértékű, erős a feltöltődési üteme (5 cm/év). Valószínűleg túl nagy tápanyag és szervesanyag terhelés (külső és belső), de adathiány van. Időszakos korlátozott átjárhatóság (zsilip). Illegális kommunális szennyvízbevezetések.

A szukcesszió előrehaladott állapotában levő holtág. A belterületi szakaszokon és az üdülőterületeken valószínűleg jelentős diffúz és pontszerű terhelés. Jelentős a mezőgazdasági tevékenység a vízgyűjtőn. Illegális kommunális szennyvíz bevezetések.

A folyóvíz víztestekre vonatkozó problémák magyarázata a következő:

2.2.1.1 Vízfolyások és állóvizek szabályozottságával kapcsolatos problémák (hidromorfológiai problémák)

Az árvízvédelem érdekében az elmúlt 150 évben végzett műszaki beavatkozások megváltoztatták a vízfolyások hidromorfológiai állapotát: átvágták a kanyarulatokat és ezzel lerövidítették a medret és növelték a vízsebességet. Az emberi beavatkozások természetesen a vízfolyások medrére, a hullámtérre és a parti sávokra is kiterjedtek.

A töltések elvágták a folyótól az árterületek jelentős részét, ezért azok keresztirányú akadályt képeznek az élőlények vándorlásában. A mentett oldali holtágaknak (pl.: Holt Szamos) megszűnt a kapcsolata a folyókkal. Az egykori ártereken a vizes élőhelyek és vízigenyes vegetáció visszaszorult (pl.: Ecsedi-láp). A Szamos folyóban különösen nagy a szállított hordalék mennyisége, amely kiemelt hatással van a vízi élővilágra.

Az Ecsedi-láp lecsapolásának célja főként a termőterület növelése volt. Ma már csaknem az egész terület szántóföldi művelés alatt áll. Jelentős az a terület (kb. 2-3.000 ha), amely mezőgazdasági

művelésre nehezen vagy egyáltalán nem alkalmas. Ezek a maradványterületek lennének alkalmasak a vizes élőhelyek újraélesztésére. A területek többségénél a védetté nyilvánítást nehezíti, hogy szétaprózódott magán- és osztatlan közös tulajdon, és a vízgazdálkodási ellenérdekek. Az Ecsedi-láp peremterületein még természetközeli állapotok maradtak fenn. A vizes élőhelyek és árterek elvágása a folyótól az árvízvédelmi művekkel és beavatkozásokkal országosan jelentős vízgazdálkodási kérdés.

Belvízvédelmi tevékenység hatása

A síkvidéki vízelvezetés (belvízmentesítés) miatt kevés víz marad a területen, vizes élőhelyek és vízigényes vegetáció visszaszorult, tehát a gazdasági jellegű vízkárok megelőzése vagy csökkentése érdekében végzett műszaki beavatkozások, tevékenységek korlátozzák a mély fekvésű területeken a vizes élőhelyek életfeltételeit.

Vízjárásban bekövetkező változások az emberi beavatkozások nyomán

A Szamos-Krasznaköz természetes vízfolyásainak zöme külföldről érkezik. A terület sík jellegű, kis eséssel az országhatártól a Kraszna és a Szamos Tiszába való torkolata felé lejt.

A Kraszna magyarországi szakaszán a bal oldali, kelet-nyíri vízfolyások (Bódvaj, Meggyescsaholy) és a csatornarendszerekből származó vízmennyiség (árvíz idején szivattyúzás) befolyásolhatja némileg a vízjárást. A Keletnyíri belvízrendszert a Kraszna mellett 5 db nagyobb csatorna (Bódvaj-patak, Megyes-Csaholyi folyás, Szénási-folyás, Károlyi-folyás, Csanálosi-csatorna) alkotja, vízgyűjtő területük összesen 691 km².

A kis vízfolyások, csatornák vízjárása összefüggésben van a helyi hidrometeorológiai-vízháztartási viszonyokkal, a csatorna kiépítettség fokával, a külföldi területről is érkező belvízhullámokkal, a Nyírség felől érkező talaj- és részben rétegvíz áramlással, illetve a Kraszna vízjárásával.

A jó ökológiai állapottal összhangban lévő vízhasználatok szabályozásakor meg kell határozni a mederben hagyandó ún. ökológiai vízmennyiséget, illetve felül kell vizsgálni a jelenlegi vízhasználatokat, fel kell tárni és meg kell szüntetni az illegális vízkivételeket, melyeket össze kell vetni a rendelkezésre álló vízkészletekkel.

Az alegységen a hidrológiai és morfológiai problémák főbb okai a következők:

- Zsilip léte (3 víztestnél)
- Árvédelmi töltés miatt elzárt mentett oldal (2 víztestnél)
- Hullámtéren folyó tevékenységek (4 víztestnél)
- Rendezett mederforma (3 víztestnél)
- Nem megfelelő fenntartás (3 víztestnél)
- Belvízelvezetés, öntözés miatti vízjárás problémák (3 víztestnél)

2.2.1.2 Tápanyag- és szervesanyag terheléssel kapcsolatos problémák

Települési szennyvíz bevezetések:

A felszíni vizek terhelésénél meghatározó probléma a települési tisztított szennyvíz bevezetés. A gondok elsősorban akkor jelentkeznek, ha a közvetlen befogadó kis vízhozamú (pangó vizű vagy időszakos) vízfolyás, illetve állóvíz. Tovább mélyíti a problémát, hogy a már meglévő telepek jelentős hányada elavult technológiával működik, túlterhelt, vagy az iszapkezelés megoldatlansága

miatt rendszeresen szennyezi a felszíni befogadókat. Azokon a településeken, ahol nincs megoldva a szennyvizek összegyűjtése ott az főleg a felszín alatti vizeket szennyezi.

A tervezési alegységen található csatornahálózat jellemzői: az érintett települések száma a Szamos-Kraszna közben 20 db, a Kraszna vízgyűjtőn 25 db, a közcsatornával rendelkező települések száma a Szamos vízgyűjtőn 10, a Kraszna vízgyűjtőn 8, csatornahálózat hossza a Szamos vízgyűjtőn 102 km, a Kraszna vízgyűjtőn 166 km, csatornahálózatot üzemeltető szervezet száma a Szamos vízgyűjtőn 2, a Kraszna vízgyűjtőn 5.

A közcsatornával nem rendelkező településeken, valamint a közcsatornával ellátott településeken be nem kötött ingatlanokon keletkezett szennyvizeket közműpótlókba helyezik el. A közműpótlók szakmai minősítése döntő többségben korszerűtlen. A szennyvízgyűjtő aknákból kikerülő települési folyékony hulladék gyűjtése, kezelése és elhelyezése jelenleg még számos problémával terhes. A térségben működő szennyvíztisztító telepek és a csatornázatlan települések közötti távolság több település esetében meghaladja a 20 km-t. Nábrád, Kérsemjén, Panyola településeken összegyűjtött szennyvizek a fehérgyarmati, Olcsva településen összegyűjtött szennyvíz a vásárosnaményi szennyvíztisztító telepen kerül megtisztításra. Ezek a települések a vízgyűjtőn kívül találhatóak, a tisztított szennyvíz nem kerül a Szamos folyó vízrendszerébe.

A tervezési alegységen a következő településeken található mesterséges biológiai szennyvíztisztító telepek: Csenger, Kocsord, Porcsalma, Szamosszeg, Tunyogmatolcs, Mátészalka, Nyírbátor, Nyírlugos, Vásárosnamény.

A települési szennyvízbevezetések mellett, a felszíni vizek szennyezettségét, „elnövényesedését” (eutrófizáció) kiváltó további okok, tényezők a következők:

- A szántóföldek túl nagy aránya, (a mezőgazdaság jelentős szennyező forrásként jelenik meg, de a műtrágya kibocsátás mennyisége szempontjából nincsen bejelentési kötelezettség, ezért nehezen követhető nyomon.)
- A vizek védelme szempontjából nem megfelelő mezőgazdasági gyakorlat, (pl.: a művelt terület és a vízpart közelsége miatt könnyen jut szennyezés a felszíni vizekbe)
- Intenzív mezőgazdasági művelés hatása.
- Állattartó telepek, kommunális hulladéklerakók és a belterületekről lefolyó vizek.
- Beépítettség (valamennyi mentett oldali holtágra a túlzott beépítettség jellemző, a természetes parti zonáció irtása és módosítása a természetes élőhelyek és élőlényközösségek visszaszorulását és módosulását eredményezi.
- A holtágakban, csatornáknál lerakódott iszap is jelentős belső szervesanyag-terhelést okoz.
- Extenzív-intenzív halastavi gazdálkodás hatása a környezetre, a befogadó vízminőségére, (hatása még nem egészen ismert).

Az alegységen a táp- és szervesanyag problémák főbb okai a következők:

- Átadódó hatás (4 víztestnél)
- Kommunális szennyvíz bevezetés (5 víztestnél)
- Élelmiszeripari szennyvíz bevezetés (3 víztestnél)

- Mezőgazdasági diffúz terhelés (8 víztestnél)
- Diffúz települési terhelés (7 víztestnél)
- Oldaltározós halastó (1 víztestnél)
- Állattartó telepek terhelése (3 víztestnél)
- Szennyezett üledék jelenléte (4 víztestnél)

2.2.1.3 Sótartalommal és hőterheléssel kapcsolatos problémák

Az alegységen 1 helyen, a Kraszna folyóba történik termásvíz bevezetés.

2.2.1.4 Veszélyes anyagokkal kapcsolatos problémák

Ilyenek például a Szamoson keresztül a Tiszába jutó cianid szennyezés, vagy az utóbbi években a Szamoson, vagy akár a Krasznan rendszeresen előforduló kommunális hulladékszennyezés.

Az alegység területén lévő vízfolyások vízviszonyaiban meghatározó jelentősége van a határainkon túlról érkező vizeknek, hiszen a legnagyobb vízfolyások – Szamos, Kraszna – mind külföldről érkeznek hazánkba, illetve a vízgyűjtő területük legnagyobb része is külföldön van. Mivel a vízfolyások vízminőségét alapvetően befolyásolják a vízgyűjtőn folytatott tevékenységek, emiatt a vízminőséget is nagymértékben befolyásolják a külföldi hatások.

Az alegységen a veszélyes anyagokkal kapcsolatos problémák főbb okai a következők:

- Átadódó hatás (2 víztestnél)
- Szennyezett felszín alatti víz, alaphozammal érkező (1 víztestnél)
- Geológiai eredetű (bányászat) (1 víztestnél)

2.2.2 Felszín alatti vizek

2.2.2.1 Mennyiségi problémák

Ivóvízellátás szempontjából a megye területén mindenhol rendelkezésre álló felszín alatti vízkészletek mindenhol kielégítik az igényeket.

2.2.2.2 Nitrát- és ammónium szennyezésekkel kapcsolatos problémák

- Diffúz szennyezés mezőgazdasági területről (2 víztestnél Nyírség keleti perem sekélyporózus, Kraszna-völgy, Szamos-völgy sekélyporózus)
- Diffúz szennyezés településről (2 víztestnél Nyírség keleti perem sekélyporózus, Kraszna-völgy, Szamos-völgy sekélyporózus)
- Állattartó telepek (1 víztestnél Nyírség keleti perem sekélyporózus)
- Szabálytalan kútkiképzés (2 víztestnél Nyírség keleti perem sekélyporózus, Kraszna-völgy, Szamos-völgy sekélyporózus)

Felszín alatti vizek, szennyeződhetnek műtrágyával, és istállótrágyából származó anyagokkal is. Ennek elsődleges okai, hogy túl nagy a szántóföldek aránya és túl intenzív a mezőgazdasági

művelés, nem mindig szakszerű a műtrágyázás és a különböző, főleg istállótrágyák tárolása a földeken.

Az állattartó telepek hígtrágyáinak szerves szennyezőanyag tartalma igen magas. Ezen hígtrágyáknál a mechanikai kezelés, vagyis fázisbontás után mezőgazdasági elhelyezés jöhet szóba. A szakosított szarvasmarha telepeken kötetlen mélyalmos tartástechnológiát alkalmaznak. Itt inkább az almostrágya mennyisége jelentős, az elvezetendő trágyalé-hígtrágya mennyisége kisebb mértéket képvisel.

A műtrágya és istállótrágya kibocsátás mennyisége szempontjából nincs bejelentési kötelezettség, ezért az ebből adódó terhelés mértéke nehezen követhető nyomon.

2.2.2.3 Egyéb vízminőségi problémák

Ivóvíz-szabványt meghaladó arzén, ammónium, vas és mangán tartalom.

A felszín alatti vizekkel kapcsolatban azokat az ivóvíz-minőségi problémákat is meg kell említeni, amelyek az adott terület felszín alatti vízkészleteinek **természetes (nem szennyezésből származó) kémiai összetételéből** adódnak. Ezek közül a legnagyobb problémát az arzén jelenti. (EU csatlakozásunk előtt Magyarországon a határérték 50 µg/l volt, amely ártalmatlan az ember számára, majd a csatlakozásunk után a jogharmonizáció során vettük át az EU szabvány lényegesen szigorúbb határértékét, amely 10 µg/l.)

Ilyen természetes eredetű ivóvíz-minőségi probléma (arzén, ammónium, vas, mangán) a következő településeken tapasztalható: Fábíánháza, Jármí, Mátészalka, Nyírbátor, Nyírcsaholy, Nyírcsászári, Nagydobos, Nyírkáta, Nyírmeggyes, Nyírparasznya, Nyírvasvári, Papos, Terem, Győrtelek, Kocsord, Nagyecsed, Olcsva, Szamosszeg, Tiborszállás, Vásárosnamény, Rápolc, Szamoskér, Tunyogmatolcs, Ökörítőfülpös, Pusztadobos.

2.2.2.4 Települési eredetű egyéb szennyezések (hatásuk a felszín alatti vizekre)

Élelmiszeripari üzemek Csegöldön, Tyukodon, Nagyszekeresen, Nyírmeggyesen, Mátészalkán találhatóak, melyek nyárfás öntözőtelepekre vezetik a keletkező szennyvizeket.

A területen található **hulladéklerakók** közül még néhány meghatározott ideig működik, azonban többségük az elmúlt években lezárásra került. Néhány lerakó területén találtak talaj- és talajvízszennyezést. A legjellemzőbb szennyezőanyagok a különböző fémek, szulfát, ammónium, szénhidrogén származékok. A lerakókra jellemző, hogy nem rendelkeznek műszaki védelemmel.

A területen keletkező **veszélyes hulladék** keletkezésével járó tevékenységekről évente bejelentést kell tenni, amit a felügyelőség rendszeresen ellenőriz, így nem jelentenek veszélyt. A legjelentősebbek Tunyogmatolcson, Nagyecsedon, Csengerben, Nyírbátorban, Mátészalkán és Kocsordon találhatóak. Ilyen veszélyes hulladékok az állati tetemek, csomagolási hulladékok, olajszármazékok, kórházi hulladékok.

A Szamos vízgyűjtőjén található még növényvédőszer-, illetve műtrágya raktár, állattartó telepek hígtrágya és alom tárolói.

2.2.3. Erősen módosított és mesterséges felszíni víztestek

Az alábbi táblázat az alegységen található erősen módosított kategóriába sorolt és a mesterséges víztesteket mutatja be. Egy természetes módon létrejött víztestet (vízfolyást vagy állóvizet) akkor tekintünk erősen módosítottnak, ha annak természetes jellegét az emberi tevékenység által okozott hatások (pl. mederszabályozás, töltésezés, duzzasztás) olyan mértékben megváltoztatták, hogy a jó ökológiai állapot nem érhető el anélkül, hogy ezeknek a hatásoknak a megszüntetése során valamilyen jelentős emberi igény kielégítése ne sérülne, vagy helyettesítése ne jelentene aránytalan terheket a társadalom számára. (Azaz, ha a jó ökológiai állapot elérése érdekében a víztestre káros emberi hatást megszüntetnénk, akkor fontos közérdek sérülne, vagy olyan magas költséget jelentene a VKI szempontjából elfogadható alternatív megoldás, amelyet a társadalom fizetőképessége nem bír el. Ezeknél a víztesteknél nem a jó ökológiai állapot, hanem a jó ökológiai potenciál elérése lesz a cél.)

Víztestek	Olyan társadalmi igény, ami miatt létrehozták, illetve módosították a víztestet	Kérdés az érintettekhez: Egyetért-e azzal, hogy a megadott indok alapján erősen módosított víztestté kell nyilvánítani az adott víztestet?
1) Állapotértékelés alapján erősen módosított kategóriába sorolt		
Kraszna	Belvízelvezetés, Árvízvédelem	
2) Az állapotértékelés alapján bizonytalan, hogy erősen módosítottá nyilvánítsák-e		
3) Mesterséges víztestek		
Károlyi-folyás	Belvízelvezetés, ökológiai célú vízpótlás (Fényi erdő),	
Keleti-övcSATORNA	Belvízelvezetés	
Lápi-főcsatorna és Lápi-mellékcsatorna	Belvízelvezetés	

Az alegységen található erősen módosított vagy mesterséges belvízcsatornák jelentős tápanyag-szervesanyag, valamint mezőgazdasági diffúz szennyezéssel terheltek. Ezen csatornák többségének fő befogadói természetes felszíni víztestek, melyek vízminőségére jelentős hatást gyakorolnak. A természetes víztestek vízminőségének javítása csak úgy lehetséges, ha az átadódó hatásokat is mérsékeljük, vagy megszüntetjük.

2.3 Jelenlegi állapot minősítése

Az alábbi táblázatok az alegységen található vízfolyás, állóvíz és felszín alatti víztest típusok ökológiai, vízkémiai és mennyiségi állapotát mutatják be. A VKI-ban a vizek állapotértékelése több fokú skálán, különböző állapotjellemzők segítségével történik. Az állapotértékelés kiindulási alapot jelent a szükséges intézkedések megtervezéséhez. Amelyik víztest nincs kiváló vagy jó állapotban, azoknál olyan intézkedéseket kell kidolgozni, amelyekkel elérhetőek a célkitűzések (jó állapot vagy potenciál elérése).

2.3.1 Vízfolyások

A Szamos- Kraszna alegységen 8 vízfolyás került kijelölésre.

a) Ökológiai állapota

A víztest kategóriája	Összesen (db)	Jó (db)	Nem éri el a jó állapotot (db)	Adathiány miatt nem dönthető el (db)
Természetes	4	0	4	0
Mesterséges	3	1	2	0
Erősen módosított	1	0	1	0
Összesen	8	1	7	0

b) Kémiai állapota

	Összesen (db)	Jó (db)	Nem éri el a jó állapotot (db)	Adathiány miatt nem dönthető el (db)
Összesen	8	6	2	0

A Szamos-Kraszna alegységben lévő víztesteknél fellépő ökológiai problémák elsősorban a vízfolyások szabályozottságából erednek. A völgyzárógátak és zsilipek a vízfolyások hosszirányú átjárhatóságát befolyásolják, tehát a mozgó élő szervezetek, elsősorban a halak átjárását akadályozzák, de korlátozzák táplálkozásukat és szaporodásukat is.

A rendezett mederforma, töltések, depóniák megléte, valamint az esetenkénti szűk hullámterek a keresztirányú átjárhatóságot befolyásolják. Az ártéri/hullámtéri gazdálkodás gyakorisága, a zonáció hiánya főként a diffúz mezőgazdasági szennyezések bejutásának, míg a településekkel való keresztezések a települési diffúz szennyezések bejutásának kedveznek. A diffúz és pontszerű szennyezőforrásokból (kommunális és élelmiszeripari szennyvizek, állattartó telepek) származó terhelések a víztestek tápanyag és szervesanyag tartalmának változásában jelentkeznek, melyet a kémiai állapot kellőképpen tükröz. Fontos még a víztestek belső terhelése (feliszapolódás), a fürdők termásvíz bevezetései (sókoncentráció változás), az illegális szennyvízbevezetések, valamint a tározókból és halastavakból leeresztett tápanyagban és szervesanyagban gazdag vizekből származó hatások.

Néhány esetben gondot jelent különböző veszélyes anyagok bevezetése is (Kraszna, Szamos).

2.3.2 Állóvizek

A Szamos- Kraszna alegységen 2 tó víztest került kijelölésre.

a) Ökológiai állapota

A víztest kategóriája	Összesen (db)	Jó (db)	Nem éri el a jó állapotot (db)	Adathiány miatt nem dönthető el (db)
Természetes	2	1	0	1
Mesterséges	0	0	0	0
Erősen módosított	0	0	0	0
Összesen	2	1	0	1

b) Kémiai állapota

	Összesen (db)	Jó (db)	Nem éri el a jó állapotot (db)	Adathiány dönthető el (db)
Összesen	2	0	1	1

A Szamos-Kraszna területén kijelölt két természetes állóvíztest állapotának megállapítására további vizsgálatok szükségesek. A két állóvíztest (holtág) a szukcesszió (elnövényesedés) előrehaladott állapotában van, melynek okaként a diffúz és pontszerű szennyezőforrások, valamint a belső terhelés (feliszapolódás) egyaránt okolható. A mezőgazdasági területek nagy aránya, valamint a települések közelsége a diffúz terhelések fő oka. A települések illegális szennyvízbevezetései, valamint a horgászati hasznosításból származó terhelések a víztestek tápanyag és szervesanyag háztartását szintén nagyban befolyásolják. A Szamossályi tározónál a bögéket összekötő zsilipek az átjárhatóságot korlátozzák, a Tunyogmatolcsi-Holt Szamosnál pedig a vízpótlás bizonytalansága okoz problémákat.

2.3.3 Felszín alatti vizek

a) Mennyiségi állapota

A víztest típusa	Összesen (db)	Jó (db)	Bizonytalan (db)	Nem éri el a jó állapotot (db)
Sekély hegyvidéki	0	0	0	0
Hegyvidéki	0	0	0	0

Sekély porózus	2	2	0	0
Porózus	2	2	0	0
Termál porózus	0	0	0	0
Karszt	0	0	0	0
Termál karszt	0	0	0	0

b) Kémiai állapota

A víztest típusa	Összesen (db)	Jó (db)	Nem éri el a jó állapotot (db)
Sekély hegyvidéki	0	0	0
Hegyvidéki	0	0	0
Sekély porózus	2	2	0
Porózus	2	2	0
Termál porózus	0	0	0
Karszt	0	0	0
Termál karszt	0	0	0

A talajvíz minőségére az intenzív mezőgazdaságból származó műtrágyahasználat, valamint a növényvédőszer alkalmazása, a települések csatornázottságának hiányosságából adódó terhelések, valamint a pontszerű szennyezőforrások (állattartó telepek, hulladéklerakók, stb.) gyakorolnak jelentős hatást. Ugyanakkor ezek lokális problémákat jelentenek, az egész víztest jó állapotát nem veszélyeztetik.

3 Megoldások (környezeti célkitűzések és intézkedések)

A korábban bemutatott jelentős vízgazdálkodási problémák okainak csökkentésére vagy megszüntetésére intézkedéseket kell kidolgozni. A 2009-ig elkészítendő, és a további munkákat meghatározó VGT egyik legfontosabb része az ún. „intézkedési program”. Ez a „csomag” tartalmazza a területen található vízfolyások, állóvizek és felszín alatti vizek állapotának javítását szolgáló összes lényeges intézkedést.

A társadalmi egyeztetés az intézkedések tervezésének fontos fázisa. Az egyeztetés után véglegesíthető az intézkedési program és a környezeti célkitűzések is.

3.1 Környezeti célkitűzések és mentességek (derogációk)

A 2015-ig elérendő környezeti célkitűzések lehetnek:

- Felszíni vizek esetén: általában a jó ökológiai állapot (az emberi hatások nem zavarják a természetes élőhelyek működését) és a jó kémiai állapot (a szennyezőanyagok koncentrációja nem haladja meg az ökológiai szempontok szerint megállapított határértékeket).

Olyan jelentős emberi igények kielégítése esetén, mint ivóvízellátás, árvíz- és belvízvédelem, rekreáció, víztározás vízellátási, öntözési és energiatermelési céllal, hajózás, természetvédelmi szempontok, bizonyos víztestek az ún. erősen módosított kategóriába kerülhetnek (részletek ld. 2.2 fejezet). Ezekre a víztestekre az ún. jó ökológiai potenciál elérése a célkitűzés. A mesterséges víztestek esetén ugyancsak a jó ökológiai potenciált lehet célul kitűzni.

- Felszín alatti vizek esetén: a jó mennyiségi állapot (amikor a felszín alatti vízkészletek hasznosítása nem okoz tartós vízszintsüllyedést, sem a felszín alatti vizektől függő vizes élőhelyek károsodását) és a jó kémiai állapot (ha szennyezések elő is fordulnak, azok nem veszélyeztetnek ivóvízkivételt, egyéb vízhasználatokat, illetve felszín alatti vizektől függő vízfolyásokat és szárazföldi ökoszisztémákat).

A fenti általános célkitűzésektől, a megvalósíthatóság értékelése alapján és/vagy az ún. aránytalan költség⁶ igazolása esetén el lehet térni. Ezt jól megalapozott műszaki, természeti, társadalmi és gazdasági indokokkal kell alátámasztani. A 2015-ös határidő kitolható, másrészt a célkitűzések enyhébbek is lehetnek, mint a jó állapot, illetve jó potenciál követelményei.

Az **időbeni mentesség** esetén, amikor a célkitűzések teljesítése a meghatározott határidőkre ésszerű módon nem érhető el, indokolható pl. azzal, ha a műszaki természetű gyakorlati vagy jogszabályi kényszerek meggátolják az intézkedés 2015-re történő megvalósítását, vagy ha az ökológiai vagy vízminőségi állapot javulása lassú folyamat. Az „aránytalanság” igazolása tipikusan az jelenti, ha az intézkedések 2015-ig történő megvalósítása aránytalanul magas anyagi terheket jelent a lakosság, gazdaság, társadalom bizonyos szereplői, vagy a nemzetgazdaság számára (megfizethetőségi problémák, finanszírozás lehetetlensége). A fenti indoklással a határidőket a VGT felülvizsgálati ciklusaihoz igazodva 2021-re, illetve 2027-re lehet módosítani.

⁶ Aránytalan költség azt jelenti, hogy a beavatkozások költségei nem állnak arányban az elért eredményekkel, környezeti, társadalmi hasznokkal.

A másik lehetőség, amit csak különösen indokolt esetben lehet alkalmazni, a jó állapotnál **kevésbé szigorú környezeti célkitűzések megállapítása** (de a vizek állapota ekkor sem romolhat). Erre jellemzően akkor kerülhet sor, ha pl. nincs ismert, jó műszaki megoldás, vagy a jó állapot elérésének költségei lényegesen meghaladják az állapotjavulásból származó társadalmi hasznokat.

E mentességeken túl még két speciális esetben van lehetőség a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben a célkitűzések mérséklésére.

Kivételes vagy ésszerűen előre nem látható természetes ok vagy vis major, különösen a szélsőséges árvizek és a hosszú aszályos időszakok, balesetek következményeként adódó időszakos állapotromlás – bizonyos a VGT-ben rögzített feltételek fennállása esetén - nem számít a VKI követelmények megszegésének

A célok elérése kivételes esetben meghiúsulhat a felszíni víztest fizikai jellemzőiben vagy egy felszín alatti víztest vízszintjében bekövetkezett új változások, illetve új emberi tevékenységek (pl. nagy vízgazdálkodási projektek) hatására. Ekkor azonban szigorú kritériumok, társadalmi-gazdasági hatásvizsgálatok alapján kell igazolni, hogy e tevékenységek megvalósítása elsőrendű közérdek, és/vagy a környezet és a társadalom számára a VKI célkitűzéseinek teljesítésével elérhető előnyöket felülmúlják az emberi egészség terén bekövetkező új változások vagy módosulások, valamint az emberek biztonságának megőrzésében vagy a fenntartható fejlődésben jelentkező előnyök.

Az alábbi táblázat az alegység vizeire vonatkozó célkitűzések elérésének ütemezését (az időbeni mentességeket), illetve az esetleges célok enyhítését foglalja össze. A táblázatban foglalt adatok még előzetes információkon alapulnak, a tervezés, a gazdasági vizsgálatok előrehaladásával és a társadalmi egyeztetés eredményeként módosulhatnak.

A célkitűzések indoklása nagymértékben az egyes intézkedések megvalósíthatóságához kapcsolódik. Erre vonatkozó információk olvashatók a következő fejezetben, amely a javasolt intézkedéseket foglalja össze.

Célkitűzések összefoglalása:

Víztestek típusa	Víztestek száma összesen (db)	Jelenlegi jó állapot/potenciál fenntartása (%)	Jó állapot/potenciál elérése			Enyhébb célkitűzés (javaslat, %)
			2015-re (%)	2021-re (%)	2027-re (%)	
Vízfolyások összesen	8	25%	-	38%	38%	-
Természetes	4	25%	-	50%	25%	-
Erősen módosított	1	-	-	-	100%	-

Mesterséges	3	33%	-	33%	33%	-
Állóvizek összesen	2	-	-	50%	50%	-
Természetes	2	-	-	50%	50%	-
Erősen módosított						
Mesterséges						
Felszín alatti vizek	4	100%				
Összesen	14					

Az alegységen található 14 db víztest 50 %-a már jelenleg is jó állapotú, illetve erősen módosított, vagy mesterséges víztestek esetén eléri a jó potenciált. Ezek között található az összes felszín alatti víztest és három vízfolyás. Az általánosan előírt célkitűzés (2015-re jó állapot vagy jó potenciál) azoknál a víztesteknél érhető el, ahol a jelenlegi állapot nem tér el jelentősen a céltól, időben beindíthatók az intézkedések az alapintézkedések elegendőek a jó állapot/potenciál elérésére illetve azoknál, ahol ez a védett terület jellegéből adódóan európai előírás. Egy víztestnél akkor érhető el a jó állapot, ha minden egyes szükséges intézkedés időben megvalósul. 2015-ig azok az intézkedések valósulnak meg, amelyek már előkészítettek, a finanszírozásuk megoldott (pl. támogatás rendelkezésre áll), vagy 2015-ig megoldható, valamint az érintettek (gazdák, ipar képviselői, önkormányzatok, társulatok, állam) meg tudják fizetni, tehát nem merül fel megoldhatatlan fizetőképességi probléma. 2015-ig további víztestek nem fogják a jó állapotot elérni.

A többi víztest esetében a jó állapot/potenciál csak a következő 6-éves tervciklusokban érhető majd el (2021-es vagy 2027-es határidővel): 7 db víztest (50%).

A derogáció okai természeti, műszaki, gazdasági természetűek lehetnek. Egyszerre több ok is felmerülhet.

Az **időbeni derogáció** legjellemzőbb természeti oka az alegységben a szükséges ökológiai helyreállási idő hossza, amely nem teszi lehetővé a 2015-re való megvalósítást. Jellemző az is, hogy műszaki természetű gyakorlati vagy jogszabályi kényszerek meggátolják az intézkedés korábbi határidőre történő megvalósítását. A legfontosabb ok általában gazdasági jellegű: az intézkedés korábbi határidőre történő foganatosítása aránytalanul magas terheket jelent (megfizethetetlen) a gazdaság, a társadalom bizonyos szereplői, a nemzetgazdaság számára. Egy intézkedés megfizethetetlen, ha:

- (1): állami, önkormányzati források nem állnak rendelkezésre (beleértve az igénybe vehető támogatásokat is)
- (2): a költségviselő gazdasági szereplők, ágazat versenyképességét rontja
- (3): a lakosság teherviselő képességét meghaladja
- (4): jelentősen rontja a foglalkoztatottságot (pl. munkahelyek megszűnésével jár)

A természetes víztestek esetében lehetőség van enyhébb célok meghatározására. Jellemző műszaki indoka az, ha nincs megfelelő műszaki, technológiai megoldás. Itt a legfontosabb indok társadalmi-gazdasági jellegű. Amennyiben az adott víztest jó állapotba hozásához szükséges költség-hatékony (legolcsóbb) intézkedések költsége nagyobb, mint az intézkedések társadalmi szintű eredménye, haszna, akkor nem éri meg ezt a víztestet jó állapotba hozni, célszerű enyhébb célkitűzést megállapítani.

Konzultációs kérdések a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

??? Egyetért-e a célkitűzések elérésének víztestenként bemutatott ütemezésével (2015, 2021, 2027)?

A környezeti célkitűzések és a következő fejezetben bemutatott intézkedési programok több lépcsőben, az egymásrahatások figyelembevételével tervezhetők. Az általános célkitűzéstől való eltérést jórészt az intézkedések megvalósíthatósága határozza meg, amelyről a következő fejezetben esik szó.

A tervezési folyamatban Ön is részt vehet! Kérjük mondja el véleményét az intézkedésekről, és ezzel összefüggésben a környezeti célkitűzésekről, a korábban leírt módon! Segítségképpen a fejezetek végén kérdéseket tettünk fel Önnek.

3.2 Intézkedések

A vízfolyások, állóvizek és felszín alatti vizek állapotának javítására különböző típusú intézkedések kidolgozása történik:

- Egyrészt a jelenlegi jogszabályok végrehajtása (beleértve a Víz Keretirányelv alkalmazása miatt elvégzett jogharmonizáció során elfogadott jogszabály módosításokat is), és a már működő intézkedési programok megvalósítása (például az országos szennyvíz- vagy ivóvíz program).
- Ezen felül a környezeti célok eléréséhez szükséges intézkedések, amelyek tartalmazhatnak egyedi határértékeket, a jó gyakorlatra vonatkozó műszaki előírásokat, támogatási és finanszírozási rendszert, szabályozási és igazgatási eszközöket, stb.

Az intézkedési programokat 2012-ig működőképessé kell tenni. Ez többek között azt jelenti, hogy a hiányzó jogszabályokat hatályba kell léptetni, a részletes megvalósíthatósági tanulmányokat/kiviteli terveket ki kell dolgozni, és működni kell a finanszírozási és támogatási rendszernek. (Kivételt képeznek az időbeli mentességet kapott intézkedések).

Az intézkedések programjának kidolgozásán belül az intézkedések tervezése és a társadalom bevonása két külön, de egymással szorosan összefüggő elemként jelenik meg. Ez lényegében a nyílt tervezési folyamat, amelynek két jelentős fázisa van:

- a vizek állapota szempontjából jelentős vízgazdálkodási problémák és okaik feltárása, valamint ezekhez kapcsolódva a környezeti célkitűzések meghatározása,
- az utóbbiak eléréséhez szükséges intézkedések tervezése, programokba történő összefoglalása, társadalmi megvitatása, egyidejűleg a környezeti célkitűzések véglegesítése.

Az intézkedések tervezése három pilléren nyugszik:

- *ökológiai feltételek (környezeti célkitűzésekhez tartozó követelmények) és műszaki lehetőségek* (jelenlegi és célállapot, az intézkedések ökológiai-vízminőségi hatékonysága),
- *gazdasági feltételek* (költségek, költség-hatékonyság, aránytalan költségek kerülése, közvetett hatások, finanszírozhatóság, megfizethetőség),
- *társadalmi szempontok, illetve érdekeltségi viszonyok* (kielégítendő igények, előnyök és hátrányok). A programhoz tartozik az intézkedések megvalósíthatóságát lehetővé tevő szabályozási, intézményi, illetve finanszírozási háttér biztosítása is.

Az általánosan érvényes intézkedési programok esetében az intézkedések mindegyik, az adott tevékenység hatása által érintett víztestre vonatkoznak, függetlenül a hatások mértékétől. Az intézkedések tervezése különböző léptékben történhet, a víztest szintjétől az alegység, részvízgyűjtő, országos szintig. A vízgyűjtőgazdálkodási tervben annak bemutatása történik, hogy

- az adott intézkedési program mely víztestekre vonatkozhat,
- illetve fordítva, egy adott, víztest szinten azonosított ökológiai, mennyiségi vagy vízminőségi probléma mely intézkedési programokkal oldható meg.

A víztestekre vonatkozó környezeti célkitűzések megvalósításához szükséges intézkedések aszerint csoportosíthatók, hogy milyen emberi tevékenységek környezeti hatásainak csökkentésére alkalmasak. Ezek ún. **intézkedési csomagokban** összevonva jelennek meg (pl. mezőgazdasági tevékenységet érintő területi intézkedések). Vannak olyan esetek, amikor a probléma több intézkedés együttes alkalmazásával oldható meg (pl. vízfolyások állapotának javításához nem csak a főmeder, hanem a hullámtér rendezése is szükséges, melynek része az intenzív szántóföldi gazdálkodás felhagyása) és a meder rehabilitációja), és léteznek egymást helyettesítő, alternatívaként alkalmazható intézkedések is (pl. a tápanyag-terhelés csökkentése művelési mód váltással vagy művelési ág váltással). Az intézkedések között vannak olyanok, amelyeket általában együtt alkalmaznak (pl. a meder rehabilitációján belül a mederforma módosítása és a parti növényzónák helyreállítása stb.) – ezek az intézkedések ún. **intézkedési elemekbe** foghatók össze. Fontos gyakorlati kérdés az, hogy egy adott víztest esetében ezek közül melyeket kell megvalósítani, de sok esetben ez már a megvalósítás fázisához kapcsolódó részletes tervezés része, a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben ezt általában nem szükséges megadni.

Összefoglalva az intézkedési program struktúráját:

Konkrét intézkedések >> intézkedésekből felépülő intézkedési elem >> intézkedési elemekből álló átfogóbb intézkedési csomag >> intézkedési csomagokat tartalmazó intézkedési program

A továbbiakban az egyszerűbb fogalmazás érdekében az intézkedéseket általános értelemben is fogjuk használni, ami érthető elemekre és csomagokra is.

A tervezés során alkalmazott intézkedési csomagokat, a hozzájuk tartozó intézkedési elemekkel az **2. melléklet** mutatja be. A mellékletben megtalálható az intézkedési elemek listája, röviden bemutatva céljait, majd egy táblázat részletezi, hogy a célok megvalósításához milyen részintézkedések tartoznak:

- (a) **jelenleg működő intézkedések** (EU-irányelvek és hazai jogszabályok, illetve a kapcsolódó országos programok, valamint finanszírozási források),

de amennyiben ezek nem elegendőek a célok megvalósításához,

(b) **további műszaki intézkedések** és ezek várható ütemezése, végül

(c) **további szabályozási intézkedések**, amelyek egyes esetekben önállóan is képesek hatékonyan hozzájárulni a célok eléréséhez, vagy a műszaki intézkedések végrehajthatóságát biztosítják.

Az intézkedések ismertetésekor a 2. mellékletben található információkat nem ismételjük meg, de hivatkozunk az egyes intézkedési elemek azonosítójára (pl. TA1), ami megkönnyíti a részletek visszakeresését.

Az alegység víztestjeire javasolt intézkedések a víztesteket, az állapotértékelés eredményeit és a környezeti célkitűzéseket is tartalmazó Excel táblázatban elemezhetők (**1. melléklet**). A táblázat az egyes víztestek esetében felmerült, a jó állapot vagy a jó potenciál elérését akadályozó okok megszüntetésére alkalmas intézkedéseket tartalmazza. Vannak olyan intézkedések, amelyeket általános érvénnyel alkalmaznak, függetlenül attól, hogy a víztest a VKI szerinti állapotértékelés alapján jó állapotban van-e, vagy sem. Ezek az intézkedések akkor jelennek meg a víztestek szintjén, ha jelentősnek számítanak a környezeti célkitűzés elérése szempontjából.

Az intézkedési javaslatok nem egyformán részletesek. Egyes esetekben az intézkedés pontosan definiálható (egyértelműen azonosítható probléma, esetleg már előkészített projekt esetén), míg máshol csak az átfogóbb intézkedési elem nevesíthető (jelezve, hogy a víztesten felmerült problémák megoldása mely intézkedési elemekkel lehetséges, de ennek részletei még nem ismertek). A 2015 után megvalósuló intézkedések csak nagyvonalúan adhatók meg, ezért általában nem is vállalkozunk a két következő tervciklus szerinti ütemezésükre, hiszen ennek pontosítása a 2015-ben, illetve 2021-ben készülő terv-felülvizsgálatok feladata lesz, az akkori gazdasági-finanszírozási háttérből kiindulva. (A víztestekre vonatkozó excel-táblában megjelenő időpontok csak tájékoztató jellegűek, és amennyiben egy víztestre több intézkedés is javasolt, az időpont a megadott intézkedések teljes végrehajtására vonatkozik, amelyeket valójában nem egyszerre hajtanak végre.)

A felsorolt intézkedések között lehetnek alternatívák, amelyeket a kiemelt „vagy” szó jelöl, és lehetnek olyan elemek, amelyek nem valósíthatók meg, pl. az önkormányzat véleménye alapján, vagy az ezután következő részletesebb gazdasági elemzések szerint. Hangsúlyozzuk, hogy **a bemutatott intézkedési program egy tervezet**, célja az érdekeltek tájékoztatása, véleményük figyelembevétele a vízgyűjtő-gazdálkodási tervbe kerülő intézkedési program kidolgozása során. A terv a társadalmi bevonási folyamat közben is folyamatosan bővül, amelyről tájékoztatást fogunk adni. A június-július folyamán megrendezendő fórumokon, megbeszéléseken – főként a költségekre és a megvalósíthatóságra vonatkozóan - a jelenleginél több információ fog rendelkezésre állni.

Az Önkormányzat véleménye alapvetően fontos az alternatívák közötti választásban, illetve az egyes intézkedések megvalósításához kapcsolódó társadalmi-gazdasági előnyök vagy hátrányok feltárásában.

Az alábbiakban az alegység területén jelentősnek számító intézkedési csomagokat mutatjuk be. **Javasoljuk, hogy a következő leírást az 1. és 2. mellékletekkel együtt tekintsék át, mert egymást kiegészítő információkról van szó. Az 1. melléklet bemutatja az alegységen található összes víztestet és az azokhoz kapcsolódó intézkedési elemeket, a 2. melléklet a korábban említett anyag, amely magukról az intézkedési elemekről szóló részletesebb leírás. Ez utóbbi dokumentum tartalmazza az intézkedési elemek kódjait is pl. TA1, TA3, CS1), amiket az alábbi szövegben használunk.**

3.2.1 Tápanyag- és szervesanyag-terhelések csökkentése

Az alegység területén a vízfolyások 25%-a az állóvizek 50%-a nem éri el a tápanyag (szervesanyag) szempontjából a jó állapot követelményeit. A megoldást a vízgyűjtőn és a vízpartok közelében végzett mezőgazdasági termelésből, a kommunális szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezéséből, a települések belterületéről, állattartótelepekről, hulladéklerakókból, halászati és horgászati hasznosítású állóvizekből származó nitrogén-, foszfor és szervesanyag terhelések csökkentése jelenti. A kapcsolódó felszín alatti víztestek, ebből a szempontból jó állapotban vannak.

3. 2.1.1 Területi agrárintézkedések a tápanyagterhelés csökkentése érdekében

A szántóterületekről származó ún. diffúz típusú szennyezés a trágyázásnak és a nem megfelelő táblaszintű védelemnek tulajdonítható.

A felszín alatti vizek szempontjából egyaránt alkalmas intézkedés lehet a **tápanyag-felesleg jelentős csökkentése** (megfelelő trágyázási gyakorlat: dombvidéken *TA1-intézkedés*, síkvidéken: *TA3-intézkedés*), illetve a területhasználat módosítása (erdősítés, gyepesítés, élőhelyek létrehozása: dombvidéken *TA2-intézkedés*, síkvidéken *TA4-intézkedés*). Ezeknek a beavatkozásoknak további pozitív hatása van a Nyírség keleti perem sekélyporózus és Kraszna-völgy, Szamos-völgy sekélyporózus felszín alatti víztestek vízminőségére.

Síkvidéken a felszíni vizek tápanyagterhelése számottevően a **bevezetett belvíz mennyiségével csökkenthető** (*TA5-intézkedés*). Ez történhet területi vízvisszatartással, lokális mély fekvésű területeken történő tározással, belvíztározók létesítésével (amelyek öntözésre is felhasználhatók), a belvízlevezető csatornák megfelelő átalakításával, üzemeltetésével. A befogadóba történő bevezetés előtt szűrőmezők kialakításával csökkenthető a terhelés (*PT3-intézkedés*). A síkvidéki intézkedések hozzájárulhatnak a vízvisszatartáshoz, illetve a védett természeti területek és a felszín alatti vizektől függő élőhelyek állapotának javulásához is.

Állattartótelepeken a nem megfelelő trágyaelhelyezés elsősorban a felszín alatti vizeket szennyezheti, de a felszínről lefolyó csapadékvízzel a felszíni vizeket is veszélyezteti. Az állattartótelepek rekonstrukciójával ezek a szennyezések jelentős mértékben csökkenthetők.

A jelenleg is működő, országos Nitrát Akció-program keretében a jogszabályban kijelölt **nitrát-érzékeny területeken** a kötelezően alkalmazandó „jó mezőgazdasági gyakorlat” célja, hogy a vizek nitrát-koncentrációja 50 mg/l alatt legyen. A művelési szabályok betartása a közvetlen mezőgazdasági kifizetések feltétele. Az akcióprogram harmadik fázisa zajlik a 2008-2011 közötti időszakban.

Az alegység 32.6 %-a nitrát érzékenynek van kijelölve, ezért a jó mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása a területen gazdálkodók számára jelenleg is kötelező. Az alegységhez tartozó egyes felszín alatti víztestek nem csak a kijelölt nitrát-érzékeny területen mutatnak 50 mg/l-nél magasabb nitrát-koncentrációt, ezért a program 2011. évi felülvizsgálata keretében indokolt a nitrát-érzékeny területek módosítása.

Az alegység területén azon **belvizes területek** kijelölése folyik jelenleg, ahol érvényesíthetők a „jó gyakorlat” követelményei az árvíz- és belvízvédelmi kockázati tervek kidolgozása keretében. Továbbá, a bevezetéshez a területeket és a követelményeket rögzítő **jogszabály kiegészítés** szükséges. Síkvidéki területeken alkalmazható hatékony intézkedés a **belvíz visszatartása** (összhangban a belvízi kockázattal). Folyamatban van a természetvédelmi, valamint a gazdasági és szociális szempontoknak egyaránt megfelelő „belvízgazdálkodás” kialakításának előkészítése.

A művelési ág váltás, azaz a szántó-vizes élőhely kialakítása, a szántó-gyep, vagy a szántó-erdő konverzió az előzőekben ismertetett művelési módszerek alkalmazásának alternatívája. A szántó-erdő, szántó-gyep konverziók területi aránya egyelőre nem tervezhető. Tájökológiai szempontok, illetve a víztestek tápanyag-érzékenysége döntik majd el, hogy milyen területek bevonása indokolt az önkéntes programokba. (A jelenleg működő erdősítési programok nem csatlakoznak az előzőekben említett érzékeny területekhez).

A források rendelkezésre állásától függő ütemezéssel az erózióvédelmet segítő, ill. a nitrát- és a belvíz-érzékeny területeken a szükséges művelési mód váltás, vagy művelési ág váltás **2027-ig megvalósítható**.

Ugyancsak a Nitrát Akció-program tartalmazza a „trágyázás jó mezőgazdasági gyakorlatát”, amelynek során a nitrát-érzékeny területeken lévő **nagylétszámú állattartótelepek korszerűsítése folyamatosan zajlik** (az ÚMVP keretében kap támogatást) és a program 2015 végéig teljesíthető. Az alegység területén lévő nagyobb állattartó telepek (10 db) esetében a korszerűsítés megtörténik, mely önmagában nem oldja meg a vízfolyások vízminőségi problémáját, azonban hozzájárul a jó állapot eléréséhez.

Az egységes környezethasználati engedélyköteles tevékenységi körben szintén előírás a nagy állattartótelepek korszerűsítése (függetlenül attól, hogy nitrát-érzékeny területen található, vagy sem).

Kisebb állattartótelepek nem megfelelő műszaki védelme is problémát okozhat a felszín alatti vizekben, ezért szükséges a hatásvizsgálati kötelezettség kiterjesztése, és ennek alapján kell dönteni a 2015 utáni, további korszerűsítésekről és támogatásokról.

A fenti intézkedések **megvalósítói a mezőgazdasági gazdálkodók**. Az agrár-környezetvédelmi (AKG) célkitűzések megvalósulását az állam pénzügyi támogatásokkal segíti elő, az **Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP)** keretében. Az intézkedési javaslatok megvalósítása az ÚMVP megfelelő módosítását igényli.

A területi intézkedések mellett a tápanyagterhelés csökkentése érdekében szükség van a **vízfolyások melletti pufferzónák kialakítására is**, amelyek szintén érintik a mezőgazdasági termelést. A vízfolyás jó ökológiai állapota fás növényzettel borított területet igényel mindkét parton 10-20 m szélességben. Mesterséges vízfolyásról lévén szó, ez az intézkedés csak akkor hajtható végre, ha költségei a társadalom számára nem aránytalanok. Az alegység összes vízfolyásán megvalósítandó intézkedés, melyet a 3.3 pontban (a vízfolyások és állóvizek medrét érintő intézkedések között) tárgyalunk.

A fenti intézkedések önmagukban nem oldják meg a felszíni vizek tápanyag és szervesanyag szennyezéseit, valamint a felszín alatti vizek nitrát, illetve ammónium szennyezéseit. Csak korlátozott mértékben járulnak hozzá a jó állapot eléréséhez, mivel az alegység területén lévő legjelentősebb vízfolyások vízgyűjtő területének nagyobb része Romániában található. Az intézkedések csak abban az esetben lesznek hatékonyak, ha azokhoz hasonló intézkedéseket Romániában is bevezetnek.

Sajnos az alegységen található víztestek többségénél az agrárintézkedéseken keresztül a tápanyagterhelés csökkentését célzó intézkedések 2015-ig nem fognak megvalósulni, ezért a tevékenységeket 2027-ig folytatni szükséges.

Megvalósító, költségviselő:

Mezőgazdasági gazdálkodók (az állam, a keletkező hátrányok és a bevétel kiesés kompenzációját támogatja).

3.2.1.2 Csatornázás és szennyvízelhelyezés megoldása

Az alegység települései közül 18 csatornázott, és az összegyűjtött szennyvizet 9 mesterséges biológiai szennyvíztisztító telepen tisztítják és vezetik be valamelyik felszíni befogadóba. A telepek közül jónéhány hatásfoka nem felel meg az előírásoknak. Ezt tükrözi, hogy 5 víztest esetén szerepelt a kommunális szennyvízbevezetés a nem megfelelő kémiai állapot lehetséges okaként.

Természetközeli szennyvízelhelyezést az alegységen nem alkalmaznak. A csatornázatlan települések száma 27, amelyeken zárt tárolós rendszert alkalmaznak. Azonban a szabálytalanul szikkasztott, vagy elfolyó szennyvíz a talajvizet szennyezi, hozzájárulva az alegységhez kapcsolódó felszín alatti víztest gyenge kémiai állapotához.

A települési szennyvizek megfelelő kezelését és elhelyezését szolgáló intézkedések célja, hogy megóvják a felszíni és felszín alatti vizeket a szennyvízkibocsátások káros hatásaitól.

A csatornázás (CS1 és CS2 intézkedések), valamint a zárt tárolók építése (**CS5-intézkedés**) teljes mértékben megszünteti az ebből a forrásból származó talajvíz-terhelést. Hatékonyságuk függ a rákötések arányától (**CS3-intézkedés**), illetve a szabályszerű építéstől. A már korábban

csatornázott településeken a szennyvíz kiszivárgásának és a talajvíz beszivárgásának megakadályozása érdekében szükség lehet a hálózat rekonstrukciójára (CS4-intézkedés). Kisebb, és a talaj- és talajvízviszonyok szempontjából alkalmas településeken az előbbieknél kevésbé költséges megoldás a **szakszerű egyedi szennyvízelhelyezés** (CS6-intézkedés).

A szennyvíz kezelésére leggyakrabban alkalmazott megoldás **szennyvíztelepek** építése, amelyekből a tisztított szennyvizet felszíni vizekben helyezik el, megfelelő fokozatú tisztítás után a befogadóba (SZ1, SZ2 és SZ3 intézkedések). A nem megfelelően működő telepekről kibocsátott szennyvíz ronthatja a befogadó vízfolyás minőségét. A hagyományos telepek alternatívája lehet a ma még rendkívül ritkán alkalmazott **természetközeli szennyvíztisztítás** (CS7-intézkedés).

Egyre nagyobb feladat a szennyvíztisztító telepekről kikerülő kezelt **szennyvíziszap** ártalommentes elhelyezése, illetve nagyobb arányú hasznosítása. (CS8-intézkedés). A mezőgazdaságban csak megfelelően kezelt szennyvíziszap helyezhető el, a jogszabályban meghatározott módon, mértékben és területen.

További problémát jelentenek az **illegális szennyvízbevezetések**. A szabályozás betartása nem megfelelő, a szankciók nem kellően ösztönözik a helyes magatartásra, a hatósági ellenőrzésre fordítható költségvetési források szűkösek (SZ5-intézkedés).

Az EU által kötelezően előírt **Nemzeti Szennyvíz Program (NSZP)** célja, hogy megoldja a 2000 lakos egyenértéknél (LE)⁷ nagyobb települések csatornázását és megfelelő szennyvíztisztítását. A szennyvíztelepeknek technológiai, területi és egyedi határértékek alapján meghatározott tisztítási követelményeknek kell megfelelniük.

A szennyvíztisztítás megoldása az alegység területén belül a Szennyvíz-program szerint történik, ennek keretében új szennyvíztisztító építése és / vagy meglévő bővítése és korszerűsítése, valamint szennyvíziszap kezelés megoldására vagy természet-közeli szennyvíztisztítás megvalósítására kerül sor, az alábbiak szerint:

- Csenger városban szennyvíz közműépítés: Új 700 m³/d kapacitású szennyvíztisztító telep és komposztálás kiépítése, csatornahálózat bővítése 1726 db bekötéssel.
- Hodász nagyközség szennyvízcsatornázásának és szennyvíztisztító telepének kiépítése: 330 m³/nap kapacitású mesterséges biológiai szennyvíztisztító telep létesítése és 15 480 fm gerincvezeték kiépítése.
- Szennyvízcsatorna-hálózat építésének előkészítése Nyírmeggyes és Nyírcsaholy településeken: A településeken kiépülő csatornahálózat csatlakozik Mátészalka települési szennyvíztisztító telepéhez.
- Ecsedi-Láp Szennyvízelvezetési és Tisztítási Projekt: Nagyecséd - Fábíánháza szennyvízelvezetési agglomeráció 700 m³/nap hidraulikai kapacitású szennyvíztisztító telep építés és a települések csatornázása. Mérk – Vállaj - Tiborszállás

⁷ Lakos egyenérték (LE): A település egy lakosa egy lakos egyenértéket képvisel. Mivel azonban a keletkező szennyvíz nem csak emberi (lakossági), de ipari vagy intézményi eredetű is, szükség van ezeknek a szennyező forrásoknak a számszerűsítésére is. A becsült ipari és intézményi szerves anyag terhelést az egy lakosra jutó biológiai oxigénfogyasztással osztják, és ezt, mint lakos egyenértéket hozzáadják a lakos számhoz.

szennyvízelvezetési agglomeráció: 590 m³/nap hidraulikai kapacitású szennyvíztisztító telep építés és a települések csatornázása.

- Dél- Nyírségi Szennyvízelvezetési és Tisztítási Projekt: Nyírbátor – Nyírgyulaj - Nyírvasvári esetében Nyírgyulaj és Nyírvasvári település Nyírbátorhoz való csatlakozása. Encsencs – Piricse - Nyírbéltek agglomeráció esetében a szennyvíztisztító telep kiépítése és a települések csatornázása.

A Szamosszeg (Kraszna) és Tunyogmatolcs (Északi-főcsatorna) településeken található szennyvíztelepek esetében a telep bővítésére lenne szükség.

A szennyvíztisztítás megoldása a Szennyvíz-program szerint, jelentős mértékben hozzájárul a környezeti célkitűzés, a jó állapot eléréséhez, legfontosabb feladatnak tekintjük az alegység területén. A tervezési alegységen található szennyvíztelepek többségénél valószínűleg a bővítés és korszerűsítés, szennyvíziszap kezelés vagy természet-közeli szennyvíztisztítás megvalósítása folytatódni fog 2015 után is.

A fenti intézkedések nem biztosítják maradéktalanul a megfelelő felszíni vízminőséget, ehhez Romániában is hasonló intézkedésekre lenne szükség. A határral osztott víztestek esetében ezért mindig fontos a nemzetközi együttműködés.

A felszín alatti vizek jó állapotának eléréséhez és közegészségügyi szempontból szükséges lehet a 2000 LE érték alatti településeken keletkező szennyvizek megfelelő kezelése is. Magyarország a **2000 lakosegyenérték alatti települések szennyvízkezelésének** megoldására megalkotta az Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programját, és előírta ehhez kapcsolódóan települési szennyvíz-elhelyezési programok készítését. A program a következő településeket érinti: Ömböly, Szamoskér és Rápolc. A program lehetővé teszi zárt tárolók és korszerű egyedi szennyvízelhelyezést (a csatornázást nem támogatja).

A fent említett kommunális szennyvízelhelyezésre vonatkozó beavatkozások jelentősen hozzájárulnak a Nyírség keleti perem sekélyporózus víztest, Kraszna-völgy, Szamos-völgy sekélyporózus víztest jó állapotának eléréséhez, illetve a jó állapot fenntartásához.

Az alegységen a porcsalmi, csengeri telep esetében nincs megoldva a szennyvíziszap megfelelő elhelyezése. A szennyvíziszap hasznosítására jó példa az iszapszikkasztó ágyak után a mezőgazdasági kihelyezés, amennyiben a talajvédelmi hatóság engedélyezi a vizsgált paraméterek függvényében.

Megvalósító, költségviselő:

A szennyvízelhelyezéssel foglalkozó intézkedések **megvalósítói az önkormányzatok, illetve a lakosság**. Az önkormányzatok számára kötelező fejlesztések megvalósítását a hazai költségvetés az EU pénzügyi hozzájárulásával ösztönzi KEOP forrásból. A működtetést a díjak fizetésével a fogyasztók (lakosság, egyéb) fizetik.

3.2.1.3 Települési eredetű szennyezések csökkentése, a jó vízvédelmi gyakorlat megvalósítása

A településeken számos olyan tevékenység folyik, amelyek közvetlen célja a települési infrastruktúra kialakítása és működtetése (települési hulladékgazdálkodás, belterületi csapadékvíz

elvezetés, közterület fenntartás), emellett gazdasági tevékenység is folyik (üzemi telephelyek, növénytermesztés, állattartás). Ezek nem megfelelő gyakorlata szennyezheti a talajvizet illetve a vízfolyások, állóvizek belterületi szakaszait. A probléma szinte valamennyi településen megjelenik.

Az **új hulladéklerakókat** megfelelő műszaki védelemmel kell ellátni, a **régi felhagyott lerakó helyek rekultivációja** pedig folyamatosan megoldandó, nagy költségigényű feladat (**TE1-intézkedés**). Általánosan – a víztestek állapotától függetlenül - alkalmazott intézkedés.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Hulladékgazdálkodási Program az alegység területén, Nagyecsedén megvalósuló regionális hulladéklerakóval teremti meg a korszerű hulladékgazdálkodás feltételeit a régióban. A 40 ha-os lerakó 10 évre megoldja a gyűjtőkörzetben keletkező lakossági szilárd hulladék biztonságos lerakását.

A belterületi csapadékvíz rendezett elvezetése csökkenti a talajvízszennyezést, és – különösen ülepítők és szűrőmezők alkalmazása esetén – a vízfolyásokba bemosódó szennyezőanyag mennyiségét is (**TE2-intézkedés**). Ugyancsak általánosan alkalmazott intézkedés, hosszú távon minden településen megvalósítandó. A jelenlegi jogi szabályozás szerint a belterületi vízrendezés az önkormányzatok felelősségi körébe tartozik, de nem kötelező feladatként. Emiatt, és források hiányában a megvalósítás általában áthúzódik 2015 utánra.

A lakosság gazdasági tevékenységéhez kapcsolható **belterületi diffúz szennyezések csökkentése** elsősorban ezeknek a település szintű szabályozásával és ellenőrzésével (!) oldható meg (állattartási rendelet, a települési környezetvédelmi program részeként talajvédelmi alprogram, temetkezési rendelet). Természetesen a belterületi jó (vízvédelmi) gyakorlat mind a felszíni mind a felszín alatti vizek esetében hozzájárul a jó állapot eléréséhez

Belterületi csapadékvíz elvezetéshez kapcsolódóan jelenlegi ismereteink szerint **az alábbi fejlesztések vannak folyamatban** az alegység területén:

Csenger, Nyírparasznya, Porcsalma, Szamosszeg, Tunyogmatolcs, Vállaj.

A megvalósítás a lakosságot érintő gazdasági terhek miatt fokozatosan, megfelelő türelmi idővel végrehajtható, várhatóan 2015 után érvényesülő intézkedés. A lokális intézkedések alapjául központilag kidolgozott jó gyakorlatok szolgálhatnak (**TE3-intézkedés**) különböző pályázati forrásokból.

Megvalósító, költségviselő:

A települési jó vízvédelmi gyakorlat bevezetése **az önkormányzatok feladata**. A hazai költségvetés EU hozzájárulással pénzügyi ösztönzést biztosít az önkormányzatok számára a szükséges beruházások megvalósítására (**KEOP, ROP-ok**). Közvetve költségviselőnek számít a lakosság is, hiszen a gazdasági tevékenységek korlátozása jövedelemkieséssel jár.

3.2.1.4 A halastavi és a horgászati hasznosítás jó gyakorlata

Az alegység területén két nagyobb természetes felszíni állóvíz (Tunyogmatolcsi Holt-Szamos és Szamossályi tározó) található. Ezekre **az oldaltározó jellegű halastavakra** (a vízfolyás medre mellett létesült tározókra) az ún. „jó tógazdálkodási gyakorlatot” kell alkalmazni. A VKI szempontjából a vízleeresztés gyakorlata a meghatározó, vagyis az időszakos leeresztéseknek ne legyenek maradandó ökológiai következményei a vízfolyásban (**PT1-intézkedés**).

Ezek az állóvizek elsődlegesen belvíztározók, azonban mindkettőn halászati hasznosítás is folyik. Mindkettő esetében magas szervesanyag és tápanyagtartalom mutatkozik, melynek csökkentése érdekében vizsgálni kell a halászati horgászati hasznosítást, törekedni kell a jó halgazdálkodási, horgászati gyakorlat alkalmazására, melynek része a megfelelő halszerkezet telepítése is.

A jelenlegi hazai szabályozás engedélyezési eljáráson keresztül szabályozza a vizek igénybevételét, és vonatkozik rá a halászati törvény is, azonban a szabályozásból hiányoznak a megfelelő ökológiai állapotot biztosító részletszabályok. Az említett jó gyakorlatok még nincsenek elfogadva, ezért az első lépés ezek véglegesítése és jogszabályi rögzítése. A terheléscsökkentő beruházások (vízminőség-javító halszerkezet telepítése és az ahhoz szükséges műszaki feltételek biztosítása stb.) megvalósítása emellett a támogatások, illetve a vízhasználók teherviselő képességének függvénye, emiatt a megvalósítás áthúzódhat 2015 utánra is.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedés megvalósítói és költségviselői is a halászati, horgászati tevékenységet végző vízhasználók, a terheléscsökkentő beruházások megvalósítására pénzügyi támogatást biztosít a Halászati Operatív Program (HOP).

Konzultációs kérdések a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

- ???
- Önnek mi a véleménye a települési szennyvezetékek szabályozásának lehetőségeiről? Mi lehetne a hatékony megoldás a szabályozásban?
- ???
- Elfogadhatónak tartja-e az Ön településén, ha az adottságok erre lehetőséget adnak, egyedi, természetközeli szennyvíz-tisztítási és elhelyezési módok alkalmazásának előnyben részesítését (a csatornázás, a hagyományos szennyvíztisztítás és a regionális szennyvíz rendszerek kiépítése helyett)?
- Támogatja-e a kommunális szennyvíztisztító telepekre vonatkozó határértékek további szigorítását a tisztított szennyvizet befogadó felszíni vizeket érő terhelés csökkentése érdekében?
- ???
- Szükségesnek lát-e egyéb intézkedéseket a felszín alatti vizeket veszélyeztető, hígtrágyás technológiával működő, nagylétszámú állattartó telepek korszerűsítésére és az elavult hulladéklerakók rekultivációjára a jelenleg is működő programokon kívül?
- ???
- Melyeket részesítené előnyben a mezőgazdasági területről származó tápanyag-terhelés csökkentésére bemutatott többféle intézkedés közül (művelési ág váltás, a művelési mód megváltoztatása, part menti puffersáv kialakítása, tápanyag- és vegyszerhasználat csökkentése)? Választásait, kérjük, indokolja meg röviden.
- ???
- Milyen földhasználati arányokat tartana helyesnek a jövőben? Elegendő-e a szántóterületek módosításához nyújtott támogatás. Ezt figyelembe véve Ön mit részesítené előnyben a vizes élőhely, legelő és az erdő közül? Mitől függ a döntése?

???

Fontos problémának tartja-e az üzemi halastavak folyókba történő leeresztéséből származó szervesanyag- és tápanyagterhelést? Rendelkezik-e az Ön szervezete valamilyen megoldási javaslattal erre nézve?

Támogatná-e a jó halgazdálkodási (tógazdálkodási) gyakorlat elterjesztését?

Egyetért-e azzal, hogy szükség van a horgászati hasznosítású állóvizekre (tavak, tározók, holtágak, csatornák) vonatkozó, jó horgászati gyakorlat kidolgozására és annak betartására? Megvalósíthatónak tartja-e ezt a gyakorlatban?

3.2.2 Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása

A vizek egyéb szennyezései rendkívül széles skálát jelentenek: ide tartozik a magas sótartalomtól kezdve, a nehézfémeken át, a szerves szennyezőkig rendkívül sokféle anyag. Ezek részben diffúz eredetűek, illetve pontszerű szennyezőforrásokból származnak.

Alegységünkön, a Szamoson és Krasznán valamint a Keleti övcsatornán külföldről rendszertelenül érkezik tápanyag, szerves-anyag valamint veszélyes anyag terhelés. A terhelés csökkentésére külföldön is lépéseket kell tenni.

Elengedhetetlennek tartjuk a Romániával történő egyeztetéseket és szoros együttműködéseket a szennyezés román területen történő megszüntetésének az érdekében. Ez alapvetően jogi szabályozást igénylő kérdés, Románia EU csatlakozásával a VKI előírásainak ott is meg kell felelni.

Szintén fontosnak tartjuk a folyó nemzetközi vízgyűjtőjére vonatkozó részletes állapotfelmérést, ami ugyancsak diplomáciai lépéseket igényel. Erre vonatkozóan a Vízminőségi Albizottság részéről már történt kezdeményezés.

3.2.2.1 Növényvédőszerekre vonatkozó intézkedések

Az alegységhez tartozó víztest egyikében sem mutattak ki számottevő növényvédőszer szennyezést, így a növényvédőszerek a meglévő EU-előírások szerinti általánosan alkalmazott intézkedéseken (forgalmazás, használat ellenőrzése), és a rendszeres monitoringon kívül egyéb intézkedéseket nem igényelnek.

3.2.2.2 Ipari szennyvízkibocsátások és termálvíz bevezetések korlátozása

A vízfolyásokba történő kibocsátások szabályozása egy határértékrendszerre (technológiai, területi, egyedi) épül, amely nagyrészt megfelel az **IPPC EU irányelv** követelményeinek, csupán kisebb kiegészítés szükséges egyes veszélyes anyagokra és a hűtővizekre vonatkozóan (PT2-intézkedés).

Az alegység területén a Keleti övcsatorna és a Pilis-Piricsei főfolyás érintett ipari szennyvíz bevezetés szempontjából. A bevezetett víz mennyisége igen jelentős, hozzájárul a vízminőségi problémákhoz, azonban ennek mértéke ismeretlen. A szennyezőanyag kibocsátásának szabályozása hozzájárul a jó állapot eléréséhez.

Az alegység területén a Kraszna érintett használt termálvíz bevezetés szempontjából. A bevezetett víz mennyisége igen jelentős, a vízminőségi problémákhoz való hozzájárulás mértéke ismeretlen.

A vizek kémiai szempontú megfigyelése, monitoringja, ennek fejlesztése általános intézkedésnek számít.

Megvalósító, költségviselő:

A bevezetések hatásának csökkentése minden esetben **a kibocsátók feladata és költsége**.

3.2.2.3 Utak, vasutak csapadékvíz-elvezetése

Az intézkedések célja a közlekedési út felületéről a csapadékvízzel lemosódó **mikroszennyezők megfelelő összegyűjtése és kezelése**, szükség esetén a befogadóba történő bevezetés előtt szűrőmezős tisztítással (*ME1-intézkedés, PT3-intézkedés*.)

Ez az intézkedés a jelenlegi hatósági szabályozáson túl külön intézkedést nem igényel, de monitoring szükséges.

Megvalósító, költségviselő:

A közlekedési útvonalak kezelője az intézkedés megvalósítója és költségviselője egyaránt.

3.2.2.4 Felszín alatti vizeket veszélyeztető, ipari és mezőgazdasági eredetű szennyezett területek feltárása, kármentesítése

Az intézkedések célja a veszélyes anyagot gyártók vagy használók lehetséges szennyezéseinek **megakadályozása**, (*KÁ2-intézkedés*) illetve a múltbéli környezeti szennyezések **felszámolása** (*KÁ1-intézkedés*). A nem **megfelelő kútkiképzéssel** kialakított kutak a szennyezés leszivárgását és a rétegek áthatását eredményezhetik, a vízminőség romlásával, a vízbázis és a vízadó rétegek elszennyezésével, ezért biztosítani kell ezek visszaszorítását (*ME2-intézkedés*).

Az **Országos Környezeti Kármentesítési Program** keretében a feltárt szennyezések káros hatásainak csökkentése, illetve felszámolása folyik. Számos olyan veszélyes szennyezés létezik, amely nem tartozik állami felelősségi körbe. Ezek felszámolása a szennyező önkéntes jogkövetésével, vagy hatósági kényszerítő intézkedéssel történik.

Az alegység területén jelenleg összesen 3 helyen folyik kármentesítés, benzol, TPH (Összes Ásványolaj szénhidrogén), toluol, etil-benzol, xilol, és egyéb alkil-benzol szennyezés miatt. A kármentesítések Mátészalkán, Csengerben és Vásárosnaményban folynak. A károk felszámolása a finanszírozási források függvénye.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedést **a szennyezett területek tulajdonosa, kezelője** valósítja meg, Az állami és önkormányzati felelősségi körbe tartozó szennyezések felszámolására **a KEOP** biztosít forrásokat.

Konzultációs kérdések a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

- ??? Egyetért-e azzal, hogy a használt termálvizek elhelyezésére olyan megoldást kell találnia a felhasználónak, amely nem jár káros hatásokkal a vizekre nézve?
- ??? Lát-e nehézségeket a veszélyes anyagok vizekbe kerülésének megakadályozásának gyakorlati megvalósításában a települések, az ipar és a mezőgazdaság területén?

3.2.3 Vízfolyások és állóvizek szabályozottságának csökkentése (Hidromorfológiai problémák megoldása)

Az emberi beavatkozás a vízfolyások esetében jelentősen átalakította a medreket, a parti sávokat és az ártereket is. Az alegység felszíni víztestjei közül a vízfolyások fele jelentősen befolyásoltnak tekinthető. A módosítások legfőbb oka az árvíz-és belvízvédelem, amelyekhez kapcsolódó beavatkozások kedvezőtlen hatást gyakorolnak a vizek ökológiai állapotára.

Az intézkedési csomag célja – a vízjárást érintő intézkedések kivételével, amelyeket egy másik fejezetben tárgyalunk – a hidromorfológiai problémák megoldása, szem előtt tartva az emberi igényeket. Az ún. erősen módosított és mesterséges víztestek esetében csak azokat az intézkedéseket kell végrehajtani, amelyek nem ellentétesek a kiemelt fontosságú emberi igény teljesítésével.

3.2.3.1 Kis és közepes vízfolyások rehabilitációja, indokolt esetben erősen módosított állapotuk fenntartása

A tervezési alegység legtöbb vízfolyásának medre szabályozott. A medrek és környezetük ökológiai állapotának javítása azonban a vízgyűjtő-gazdálkodási terv egyik fontos célkitűzése.

A vízfolyás rehabilitáció fontos eleme a **megfelelő szélességű hullámtér, vagy a nyílt ártér létrehozása** – ami történhet kisajátítással és/vagy földhasználat váltással (*HA1-intézkedés*). Az ártéri/illetve **hullámtéri gazdálkodás** megfelelő kialakításának és fenntartásának (*HA2-intézkedés*) célja a vízfolyás mozgásterének biztosítása, illetve a vízfolyás és a mezőgazdasági terület közötti **puffersáv** kialakítása. A szélesebb, megfelelő területhasználattal rendelkező hullámtér kedvező a tápanyag-visszatartás és az árvízlevezetés szempontjából is. Az intézkedések során figyelembe kell venni, hogy a kockázat-kezelési tervekben megállapított **árvízi és belvízi kockázat nem növekedhet**. Nem megfelelő szélességű puffersáv esetén szükség van egy mesterséges **védősáv** kialakítására, amely a szennyezés és a gyomosodás elleni véd (általában 8-10 m széles erdősáv, de lehet szélesebb füves-bokros zóna is - *HA3-intézkedés*). A vízfolyások mentén kialakuló, változó szélességű növényzónák fontos részei lehetnek az élőhelyek működése szempontjából alapvető **zöld folyosók rendszerének**.

Síkvidéken a töltésezett vagy depóniákkal szegélyezett, szűk hullámterű vízfolyások esetében általában nincs lehetőség a töltések nagy földmunkával járó átépítésére, vagy nyílt ártér

kialakítására. A szabályozott mederben nincs megfelelő tér a keresztirányú medermozgások számára, így az egyenes meder alig változtatható. Itt a **kisvízi meanderezés** (ahol ez a vízfolyásra egyébként jellemző) megoldható a mederfenék kanyargós kialakításával, de a középvízi meder változatossága gyakorlatilag csak **mesterséges kiöblösödésekkel** javítható. (HM2-intézkedés)

Települési szakaszokon a fenti intézkedések csak a **belterületi sajátságok** figyelembevételével valósíthatók meg (HM6-intézkedés).

Feliszapolódott medrek esetében szükség lehet az **üledék egyszeri eltávolítására** (vízfolyásokon a rendszeres kotrási munkálatokon felül (HM5-intézkedés). A jó ökológiai állapot biztosításának alapvető feltétele a rendszeres növénygondozási és mederfenntartási munkák elvégzése is (az árvízvédelmi és az ökológiai szempontok összehangolásával kidolgozott módszerek szerint - HM7-intézkedés).

A jelenlegi szabályozás (hazai jogszabályok, műszaki irányelvek - EU Irányelv nincs) nem ösztönöz az ökológiai szempontok figyelembevételére, ezért a vízfolyások rendezett, szabályozott jellege nehezen javítható. Amennyiben a terület kisajátítását nem lehet megoldani, a hullámtéri/ártéri gazdálkodás bevezetése jelenleg csak önkéntes ÚMVP támogatással ösztönzött, és ez csak eseti megvalósulást eredményez. A jogszabályok alapján a nagyvízi-mederre **kezelési tervet** kell készíteni, de azok jelenleg még nem készültek el.

A megvalósítás 2013-tól, az ÚMVP támogatási rendszer módosítása után lehetséges., tehát reálisan 2015 utánra tervezhető. A kötelező földhasználat-váltáshoz ÚMVP kompenzációs forrásokat szükséges biztosítani. A kisajátítás egyéb forrásból fedezhető.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedések megvalósítója a **vízfolyások tulajdonosa, kezelője**. Egyes projektek megvalósítására a ROP-okból támogatás szerezhető, illetve a természetvédelmi célú projektek a KEOP-ból támogathatók.

3.2.3.2 Nagy folyók szabályozottságának csökkentése

A tervezési alegységen a Kraszna-folyó kapott erősen módosított besorolást, elsősorban a különböző árvízvédelmi beavatkozások miatt.

Folyók esetében a szabályozottság teljes megszüntetése általában irreális elképzelés. Felülvizsgálható azonban a műtárgyak működése, illetve érvényesíteni kell azt az alapelvet, hogy a megfelelően széles hullámtéren belül hagyni kell, hogy **a folyó maga alakítsa medrét** (a védendő értékek megfelelő biztonsága mellett). A folyók szabályozottságát korábban kiváltó árvízvédelem továbbra is elsődleges szempont, azonban **az árvízi kockázatok kezelésére összetettebb, rugalmasabb módszereket kell alkalmazni**, figyelembe véve a folyók ökológiai állapotából adódó követelményeket is. (HM3-intézkedés). A **hullámtéren speciális gazdálkodási formákat** lehet csak alkalmazni, amely egyaránt megfelel az ökológiai, a vízminőségi és a levezetőképesség követelményeinek. (HA2-intézkedés) megegyeznek a kis és közepes vízfolyásoknál leírtakkal.

A medermélyülés vagy tartós vízszintsüllyedés miatt gondoskodni kell a nem megfelelő vízellátottságú hullámtéri **holtágak és mellékágak rendszeres vízpótlásáról**, középvíznél magasabb vízállások idején, akár évente több alkalommal a főmederből a mentett oldalra kivezetett vízzel. Lényegében a töltésekkel beszűkített ártér ökológiai szempontból kedvező helyettesítéséről van szó (VT4-intézkedés).

Az EU Árvízi Irányelve alapján készülő **árvízi kockázati tervekben** olyan megoldásokat kell alkalmazni, amelyek figyelembe veszik a VKI előírásait, az ökológiai szempontokat. Ilyen intézkedéshez kapcsolódó beruházásként készül az alegységen a Szamos-Kraszna-közi árapasztó tározó, melynek célja a Szamos-Kraszna-köz árvízvédelmi biztonságának növelése.

A projektet a VKKI koordinálja, jelenleg a vízjogi engedélyezés folyik,

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedéseket a **kezeléssel megbízott környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok** valósítják meg, központi költségvetési forrásból

3.2.3.3 Mesterséges csatornák rekonstrukciója

Az alegységen található nagyszámú, főleg belvízelvezető csatornákra általában jellemző, hogy medrük rendezett, ökológiai állapotuk gyenge, hiányoznak a növényzónák, és a medreik nem eléggé változatosak.

A csatornák funkcióját (belvízelvezetés, öntözés) nem zavaró, **reálisan megvalósítható állapotjavító intézkedések** javasolhatók, mint a part menti védősávok kialakítása (*HA3-intézkedés*), a fenntartási módszerek módosítása (*HM7-intézkedés*), az üzemeltetési rend felülvizsgálata (*DU2-intézkedés*), esetenként kiöblösödések létrehozása (*HM2-intézkedés*).

Szorgalmazzuk a vízfolyások medrének megnyitását a meder melletti természetes mélyedések felé, illetve duzzasztott szakaszok mentén ennek a mesterséges kialakítását.

Kívánatos az öblösödések és a mederforma megváltoztatásával a jelenleginél szélesebb, laposabb meder kialakítása, amely elősegíti az ökológiai szempontból kedvezőbb növényzet kialakulását. Aszimmetrikus mederforma is alkalmazható. A meder szélesítése általában kisajátítást igényel. Megvalósítása csak hosszútávon javasolható.

Szintén hosszútávon javasolható és szintén a változatoságot növeli az ökológiai szempontokat figyelembe vevő mederfenntartás.

A fenntartáshoz a füves mederszakaszok évi háromszori kaszálása mellett a fás szárú növényzet gondozása ökológiai szakvélemény alapján szükséges.

Gyökérzónás iszapolás és mederelfajulás korrekciója minden ötödik évben szükséges (ha diffúz szennyezés csökkentését szolgáló intézkedések nem, vagy csak töredékükben valósulnak meg, a kotrást gyakrabban, 2 évenként kell végezni).

Mivel a csatornák **üzemeltetését alapvetően meghatározza a célja**, a változtatások ennek keretein belül történhetnek. Kialakításuk, fenntartásuk szoros kapcsolatban van a vízviSSzatartáson alapuló új belvízgazdálkodási koncepció megvalósításával (*ld. TA5-intézkedést is*).

Az intézkedések tervezésének és megvalósításának alapját a vizek hasznosítását, védelmét biztosító hazai szabályok, illetve a kapcsolódó műszaki szabványok jelentik. (EU Irányelv nincs). Ez a háttér nem elegendő és nem ösztönöz az ökológiai szempontú átalakításra. Szükség van a **síkvidéki vízrendezés jó gyakorlatának** kidolgozására, és ennek keretében a különböző csatornák átalakítása, illetve fenntartása során figyelembe veendő szempontok rögzítésére.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedés megvalósítója a **csatorna tulajdonosa, kezelője** (állam, környezetvédelmi és vízügyi igazgatóság, vízgazdálkodási társulatok). A síkvidéki vízrendezés megvalósulását jelenleg állami támogatások ösztönzik (ROP-ok, ÚMVP), azonban ezek egyelőre nem Víz Keretirányelv konformak. Célszerű lenne a rendszerhez kapcsolódó pontozási rendszerben ezt prioritásként figyelembe venni.

3.2.3.4 Állóvizek parti sávjának és medrének rehabilitációja

Az eszköztár egyrészt tartalmazza a vízfolyások **parti zónájának kialakításához** alkalmazható intézkedéseket (*HA2, HA3*), másrészt az állóvizek **partközeli mederformájának és növényzetének alakításához** szükséges intézkedéseket (*HM4-intézkedés*), valamint szükség esetén a **szennyezett üledék eltávolítását/kezelését** (*HM5-intézkedés*).

Az alegységen 2015-ig megvalósul a Tunyogmatolcsi Holt Szamos rehabilitációja.

Így elérhető a hosszú távú fennmaradása, vízminőségének javulása, az élőhelyek és a fajok kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása és az általános ökológiai állapot kedvező változása.

A vízminőség javulásán kívül biztosíthatjuk a holtmeder más természeti rendszerekkel való összeköttetését, migrációs folyamatok elindulásával pedig a rendszer regenerációs képességét aktiválva elérhetjük a természetvédelmi szempontból is előnyös állapot helyreállítását. A Keleti-övcatorna torkolatánál a szervesanyagban és tápanyagban feldúsult mederüledék eltávolításával biztosítani tudjuk a víz áramlását, valamint javíthatjuk a vízminőséget. Az üledék eltávolításával és a víz mennyiségének növelésével a fajok életterének kibővítését, valamint (hosszabb távon) fennmaradásuk biztosítását kívánjuk elérni.

A parti zóna helyreállítása során az inváziós fajok eltávolításával a természetes termőhelyek bővítésének lehetőségét, őshonos fajok telepítésével az élőhely természetes növényállomány összetételének javítását kívánjuk elérni. Az illegális kommunális hulladéklerakók megszüntetésével a felszíni vízszennyezés visszaszorítását és a parti terület esztétikai tájképének javítását akarjuk kivitelezni. A megvalósítások a pályázati lehetőségektől függenek.

Megvalósító, költségviselő:

Állóvizek tulajdonosa, kezelője.

3.2.3.5 Eróziócsökkentés és vízvisszatartás (területhasználattal kapcsolatos intézkedések)

Olyan területi intézkedésekről van szó, amelyek a „problémák forrásánál” avatkoznak be, ezért rendkívül hatékonyak, ilyen formán az intézkedési hierarchia csúcsán található. (Költségeik miatt azonban gyakran „alacsonyabb szintű” megoldásokat is kell alkalmazni: (*HA1-árterületek helyreállítása*), (*HA2-földhasználati viszonyok átalakítása*), (*PT3-szűrőmezők kialakítása*). Az intézkedések ugyan más csomagokon belül jelennek meg, de szerepük a vízfolyások és állóvizek hordalék- és lefolyási viszonyainak javításában is fontosak (*TA3-művelési mód váltás síkvidéken*), (*TA4-művelési ág váltás síkvidéken belvív- és nitrát-érzékeny területeken*), (*TA5-belvízvisszatartás*).

3.2.3.6 Egyedi intézkedések

Általánosságban elmondható, hogy a vízhasználatokhoz kapcsolódva olyan beavatkozások történnek, amelyek veszélyeztetik a jó ökológiai állapotot (völgyszárógátak, duzzasztók, zsilipek).

Az intézkedések egy része a hosszirányú átjárhatóság és az alvízi szakasz megfelelő vízjárásának és vízminőségének védelmét célzó intézkedések, (**duzzasztók és zsilipek** esetén *DU1, DU2, DU3 intézkedések*).

A (*DU2-intézkedés*) a Bódvaj-patakon, a Károlyi-folyáson valamint az Északi-főcsatornán alkalmazandó, a **minimális beavatkozás elve, illetve a hosszirányú átjárhatóság figyelembevételével**. Ennek kapcsán felül kell vizsgálni a zsilipek üzemelését az említett vízfolyásokon.

A fenntartható vízhasználatra hazai jogszabályok vonatkoznak, EU Irányelv nincs.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedések megvalósítói **a műtárgyak tulajdonosai, illetve kezelői**. Egyes projektek megvalósítására a ROP-okból támogatás szerezhető, illetve a természetvédelmi célú projektek a KEOP-ból támogathatók.

Konzultációs kérdések a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

- ???
- Támogatná-e vízfolyásokon található műtárgyak mellett hallépcsők vagy megkerülő csatornák építését a halak természetes vándorlási lehetőségeinek a biztosítása érdekében?
- ???
- Támogatná-e a vízfolyások medrének és parti sávjának rehabilitációját az Ön lakóhelye vagy működési területe környékén?
- Támogatná-e a jelenleg mezőgazdasági művelés alatt álló parti sávban puffersávok kialakítását? Milyen módon tartja ezt megvalósíthatónak?
- ???
- Támogatja-e az ismertetett, víz visszatartást szolgáló intézkedéseket (víz visszatartás a talajban, lokális mélyedésekben, a mederben, illetve közepes méretű tározókban)? Megvalósíthatónak tartja-e a tavaszi víztöbblet visszatartását az Ön lakóhelye környékén vagy működési területén?

3.2.4 Fenntartható vízhasználatok megvalósítása, a vizek mennyiségi állapotának javítása

A vízkivételekkel, illetve vízelvonással járó beavatkozások jelentősen megváltoztathatják a folyó vízjárását, a felszín alatti vizek esetében pedig a természetes rendszerek (források, vízfolyások,

szárazföldi élőhelyek) vízellátását. A hatások mérséklését, a fenntarthatóság kritériumainak betartását biztosítja a vízkivételek és az egyéb vízelvonással járó **vízhasználatok és víztávezetések engedélyezésének szabályozása, a vízzel való takarékoság elősegítése**, a területi vízviisszatartás növelése és a tározók alvízi igényeket szem előtt tartó üzemeltetése (a két utóbbi intézkedést más csomagokban tárgyaltuk).

3.2.4.1 Fenntartható felszíni vízhasználatok megvalósítása a mederben hagyandó vízhozam

A fenntartható – az ökológiai szempontok figyelembevételével becsült – mederben hagyandó vízhozam, és az ennek alapján becsült **felszíni hasznosítható vízkészlet** a vízjogi engedélyezés alapja (*FE1-intézkedés*). A mederben hagyandó vízhozam szerinti korlátozás biztosítja a jó állapotot. Alapvetően a vízhasználó feladata a **víztakarékosságot** elősegítő intézkedések megvalósítása (*FE6 és FE2 intézkedések*), vagy új vízkivételi helyek igénybevétele (*FE3-intézkedés*). További feladat azoknak az engedélyeknek a felülvizsgálata, amelyek mögött nincs tényleges használat, valamint az **engedély nélküli vízkivételek visszaszorítása** (*FA3-intézkedés*). A fentiek általános érvényű intézkedések, a víztest ökológiai állapotától függetlenül alkalmazandók.

A hazai jogszabályok közül a **Vízgazdálkodási Törvény** rögzíti az alapelveket (vízigények kielégítésének sorrendjét), de hiányzik a kormány- vagy miniszteri rendelet szerinti részletezés. A szabályok túl általánosak, nem ösztönöznek kellőképpen a fenntartható vízhasználatokra.

Megvalósító, költségviselő:

Az engedélyezéssel és az ellenőrzéssel kapcsolatos intézkedések **megvalósítója az állam**, a szükséges műszaki, alkalmazkodási intézkedések megvalósítói **a vízhasználók** és ők ennek költségviselői is.

3.2.4.2 Fenntartható felszín alatti vízhasználatok megvalósítása igénybevételei határértékekre alapozva

Az alegységhez tartozó felszín alatti víztestek jó mennyiségi állapotúak, azaz a vízkivételek nem haladják meg a rendelkezésre álló készleteket (a porózus víztestek esetében jelentős szabad készletekkel is rendelkezünk) és nincsenek elapadt források, kiszáradt vízfolyások, vagy károsodott felszín alatti víztől függő élőhelyek sem. Ugyanakkor ennek az állapotnak a fenntartása is igényli, hogy a készletekkel való gazdálkodás az **igénybevételei határértékekre** épüljön, amely alapvetően szabályozás jellegű (*FA1-intézkedés*). A víztöbblet ellenére szükséges a **víztakarékosság** (*FE2 és TA6 intézkedések*), valamint az **illegális vízkivételek felszámolása** (*FA3-intézkedés*), ami vízbőség esetén sem engedhető meg. Mindhárom intézkedés általános jellegű, a víztestek állapotától függetlenül alkalmazni kell.

A hazai szabályozás az alapelvek tekintetében megfelel a fentieknek, a részletek kidolgozása még további feladat. Az igénybevételei korlátokat a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben kell rögzíteni. A vizek használatát szabályozó gazdasági eszköz a vízkészlet-járulék, amely finomításra szorul. Az intézkedések bevezethetők 2012-ig.

Egyedül az újonnan megvalósuló termálvíz energia hasznosítása esetén kaphat támogatást a visszasajtolás, amelyet a meglévőkre is szükséges lenne terjeszteni.

A meglévő készleteket mennyiségileg csökkentő illegális vízkivételek (engedély nélküli kutak) száma ismeretlen, ezeket mielőbb fel kell tární, be kell vonni a vízhasználói rendszerébe vagy meg kell szüntetni.

Megvalósító, költségviselő:

Az engedélyezéssel és az ellenőrzéssel kapcsolatos intézkedések **megvalósítója az állam**, a szükséges műszaki, alkalmazkodási intézkedések megvalósítói **a vízhasználók**, és ők ennek költségviselői is.

Konzultációs kérdések a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

??? **Ön szerint milyen vízhasználatok (ipari vízkivétel, öntözés, halgazdálkodás, energiatermelés, árvízvédelem, vízpótlás, egyéb) indokolhatják egy folyó jelentősen módosított vízjárásának (duzzasztás, elterelés, vízmegosztás, átvezetés) a fenntartását?**

Milyen megoldást támogatna az ökológiailag szükséges vízmennyiségek mederben tartásának a biztosítására (fokozottabb ellenőrzés, jogszabály-módosítás, műtárgyak vagy üzemrendjük átalakítása, alternatív vízkivételek, vízpótlás, egyéb)?

Támogatná-e olyan kis tározók létesítését, amelyeknek elsődleges célja az alattuk lévő vízfolyás nyári vízpótlása?

??? **Az Ön szervezetének tevékenységét befolyásolják-e a felszín alatti vizek használatát korlátozó, illetve szabályozó intézkedések?**

Lát-e lehetőséget a víztakarékosság ösztönzésére?

Ön szerint hogyan lehetne elérni az engedély nélküli vízkivételek visszaszorítását (jogszabályok szigorítása, fokozottabb ellenőrzés, jobb tájékoztatás, egyéb)?

3.2.5 Megfelelő ivóvízminőséget biztosító intézkedések

A megfelelő ivóvíz biztosítása a VKI szerint is kiemelt, általános érvényű feladat. Három részfeladatra bontható: (1) megfelelő vízkezeléssel biztosítani az ivóvízminőséget, (2) óvni a vizeket a szennyezésektől, olyan mértékben, hogy az emberi hatásra bekövetkező vízminőség változások ne igényeljék a technológia megváltoztatását, (3) hosszú távon biztosítani kell a megfelelő mennyiségű vízkészletet. Ebben a fejezetben elsősorban az első két pontot tárgyaljuk, a harmadikat csak érintőlegesen.

3.2.5.1 Az Ivóvízminőség-javító program végrehajtása

Magyarország 2001-ben vezette be az *Ivóvízminőség-javító Programot* az EU Ivóvíz Irányelvének végrehajtása érdekében (*IV1-intézkedés*). A távlati cél az, hogy 2013-ig az egész ország közüzemi vízellátásában felszámoljuk az egészséget befolyásoló valamennyi – kizárólag természetes eredetű – ivóvízminőségi problémát.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2002-től folyamatban van - a szolgáltatott víz vonatkozásában nem megfelelő minőséggel rendelkező vízművek és települések esetében - az ivóvízminőség-javítás Programja.

Az I. ütemben 4 évi előkészítést követően már a kivitelezési munkálatok folynak. Ennek során 7 vízmű (Kállósemjén, Máriapócs, Győrtelek, Tunyogmatolcs, Nagyecsed, Gacsály, Gulács) és az azokról ellátott 18 település elosztóhálózatának megújítására közel 2,0 MrdFt-ot nyert el az Európai Unió Kohéziós Alap pályázatából.

A beruházások idejének lezárásával biztosítható, hogy az I. ütemben érintett települések fogyasztói egészséges vízhez jutnak hozzá a közüzemi szolgáltatásban.

A II. ütemben mindazon települések szerepelnek, ahol - az ország EU-s csatlakozása kapcsán vállalt jellemző kémiai paraméterek (arzen, ammónium, nitrit, nitráttartalom) esetében - a szolgáltatott vízben határérték túllépés fordult elő, és problémája az I. ütemben nem került megoldásra. Jelen szakaszban a 30-40 éves korú, elavult műszaki technológiával rendelkező vízművek fejlesztése és a települési elosztóhálózatok megújítása valósulhat meg.

A II. ütem beruházásának előkészítése két szakaszban kerül(t) megvalósításra.

A II/1. szakasz 2005-ben zárult le, melynek a tervezéshez szükséges alapinformációk összegyűjtése és fejlesztési koncepciónak a megfogalmazása volt a feladata.

A II/2. tervezési szakasz megvalósítása 2006-tól van folyamatban, melyhez Pályázat Előkészítő Alapból 750 MFt támogatás lett elnyerve, 10 %-os önkormányzati önerő biztosítása mellett.

A Megvalósíthatósági tanulmányok alapján a Program II. ütemében 118 település vesz részt. A javasolt alternatívák beruházásainak összértéke megközelíti a 10 MrdFt-ot.

A jelen tervezési szakasz ez év közepén történő lezárásának eredményeképpen a szakmai és gazdasági szempontból előkészített megyei beruházás, az EU Kohéziós Alap pályázatára kerül benyújtásra, pénzügyi támogatás elnyerésére.

A tervezési szakasz lezárásával, és a Kohéziós Alap források rendelkezésre állásával a megye vízellátási rendszerének megújítása 2010.-ben megkezdődhet.

A tervezett beruházások végrehajtásával 2015-re megvalósul, hogy az alegységhez tartozó 49 db településen 25 db vízmű biztosítja a hosszútávon fenntartható egészséges vízellátást.

Az Ivóvízminőség-javító Program I. ütemében az alegységen belül 3 db vízmű (Győrtelek, Nagyecsed, Tunyogmatolcs) érintett és a hozzájuk tartozó 6 db település (Géberjén, Fülöpösdaróc, Ökörítőfűlpös, Rápolc, Kocsord, Fábíánháza).

Az Ivóvízminőség-javító Program II. ütemében az alegységen belül az alábbi települések érintettek: Bátorliget, Hodász, Nyírderzs, Nyírcsászári, Nyírkáta, Kántorjánosi, Mátészalka, Nyírmeggyes, Nyírcsaholy, Jármí, Papos, Nagydobos, Nyírparasznya, Nyírbátor, Nyírvasvári,

Szamosszeg, Szamoskér, Terem, Tiborszállás, Vásárosnamény - Perényi-tanya, Vásárosnamény, Vásárosnamény – Gergelyugornya.

A programban való részvételtől elzárkózott Szamostatárfalva.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedések megvalósítói az önkormányzatok, és a program végrehajtását az állam támogatja. Az intézkedések végrehajtása a lakosság által fizetett díjakat általában növeli.

3.2.5.2 Ivóvízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása

A sérülékeny állapot azt jelenti, hogy vízkivételi helyek bizonyos környezetéből (felszíni védőterület) a felszíni, emberi eredetű szennyeződés 50 éven belül elérheti a vízkivételi helyet. Az ivóvízbázis-védelmi intézkedés célja az ivóvíz termelés céljára kiépített vízművek környezetében és a jövőbeni emberi fogyasztásra szánt vízbázisok területén (1) a **jelenlegi állapot feltárása** (diagnosztikai fázis), valamint (2) az emberi tevékenységből származó **szennyezések megelőzése, a természetes, jó vízminőség hosszú távú megőrzése** (biztonságba helyezési fázis) (mindkettő *IV2-intézkedés*). Amennyiben **a vízkivételt veszélyeztető szennyezőforrást** tárnak fel, hatásuk csökkentése vagy felszámolásuk egyéb intézkedések keretében történik (*TA1-TA4 intézkedések, TA7-intézkedés, TE1-TE3 intézkedések, CS1-CS8 intézkedések, PT1-PT3-intézkedések, KK1-KK2-intézkedések, KÁ1 és KÁ3 intézkedések*).

A tervezési alegységen egyes vízbázis védelmi beruházások már befejeződtek, mint Vásárosnamény Térségi Vízmű, Nyírbátor Vízmű, Mátészalka Városi és Térségi Vízmű beruházásai, más beruházások pedig még nem kezdődtek el, mint Nagydobos Vízmű, Hodász Kistérségi Vízmű, Bátorliget Vízmű, Önböly Vízmű, Piricse Vízmű, Nyírbéltek Vízmű, Nyírmada Vízmű vízbázis védelmi beruházásai.

A következő települések vízbázis védőterületet érintenek: Vásárosnamény, Nyírbátor, Nagydobos, Nyírmada, Pusztadobos, Mátészalka, Hodász, Bátorliget, Piricse, Önböly, Nyírbéltek.

Ezen a településeken a felszín alatti vizek védelme kiegészítő intézkedéseket igényel a 123/1997. Korm. Rendeletnek megfelelően.

Általánosságban elmondható, hogy lényeges további szabályozási feladat az ivóvízbázis-védelemre vonatkozó jogi szabályozás korszerűsítésén túl a gazdasági érdekeltég megteremtése.

Megvalósító, költségviselő:

A vízbázis védelmi program megvalósítója és költségviselője egyfelől a **vízmű tulajdonosa** (önkormányzat, állam) és üzemeltetője. Az önkormányzati és állami feladatok megvalósítását az állam támogatja (KEOP). A szennyezések csökkentését szolgáló intézkedések esetén a vízbázisvédelmi program megvalósítója és költségviselője **a szennyezés okozója (gazdák, ipar stb)**.

Konzultációs kérdés a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

??? Támogatja-e, hogy az ivóvízellátás 70%-át biztosító, szennyeződésekre érzékeny ivóvízbázisainkat kiemelten védjük, és az ehhez szükséges források biztosítása elsőbbséget élvezzen?

Egyetért-e azzal, hogy az Ivóvízminőség-javító Program keretében a drágán megvalósítható és üzemeltethető kis vízművek technológiájának fejlesztése helyett, ha azok hatékonyabbak, akkor a térségi és regionális ivóvízellátó rendszereket részesítsünk előnyben?

3.2.6 Védett területekre vonatkozó egyedi intézkedések

Ezen fejezet tartalmazza a védett területekkel kapcsolatos speciális intézkedéseket (kivéve az ivóvízbázisok védőterületeit és a nitrát- és tápanyag-érzékeny területeket). Az intézkedések bemutatása védett terület-típusonként történik.

3.2.6.1 Védett természeti területek speciális védelme

A **madárvédelmi irányelvben** foglaltaknak megfelelően hazánkban rendszeresen előforduló fajok élőhelyeit figyelembe véve kerültek kijelölésre a Különleges Madárvédelmi Területek. Az **élőhelyvédelmi irányelvnek** megfelelően pedig az élőhelyek, növény-, illetve állatfajok előfordulása alapján a Különleges Természetmegőrzési Területek kerültek kijelölésre. A Natura 2000 területen bizonyos tevékenységek végzéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges, így többek között a gyepek feltöréséhez, átalakításához; bizonyos fakivágásokhoz.

Az intézkedés megvalósítása folyamatban van, az alábbi intézkedések végrehajtása szükséges a továbbiakban:

- A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályok megalkotása szükséges
- A NATURA 2000 területekre vonatkozóan fenntartási tervek kidolgozása is szükséges a kormányrendelet szerinti tartalommal (ezek megvalósítására az ÚMVP forrást biztosít)

Alap követelmény, hogy a felszín alatti vízkészletek hasznosítása nem okozhatja a felszín alatti vizektől függő élőhelyek károsodását. További műszaki intézkedést jelentenek a felszíni és felszín alatti vízhasználatok korlátozása, megszüntetése, szükség esetén felszín alatti vízpótlás a károsodott felszín alatti vizektől függő élőhelyek lokális rehabilitációja érdekében.

Megvalósító, költségviselő:

Az intézkedések megvalósítója a Natura 2000 terület tulajdonosa, kezelője (állam, mezőgazdasági gazdálkodók stb.). Védett Natura 2000 területek visszavásárlását, helyreállítását az állam

támogatja (KEOP). A gyepterületek fenntartására vonatkozó korlátozások ellentételezésére a Natura2000 gyepterületeken gazdálkodók számára az ÚMVP kompenzációt biztosít.

Konzultációs kérdés a 3.2.6 fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

??? **Elegendőnek tartja-e a védett területek állapotának fenntartását és javítását célzó, önkéntes alapon működő ösztönző eszközöket a vizek és vizes élőhelyek védelme szempontjából?**

3.2.7 Átfogó intézkedések

Vannak olyan átfogó, horizontális intézkedések, amelyek a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben foglaltak végrehajtásának intézményi, technikai, érdekeltégi feltételrendszerét teremtik meg.

3.2.7.1 Vizsgálatok

Szükséges a **stratégiai környezeti vizsgálati** eljárás módosítása oly módon, hogy az egyes tervek, programok vizsgálata térjen ki tervben megfogalmazott célkitűzésekre gyakorolt hatásokra is. A **környezeti hatásvizsgálati** eljárásban a vízgyűjtő-gazdálkodási terv szempontok érvényesítésének biztosítására kell új elemeket bevezetni.

Környezetvédelmi felülvizsgálat kezdeményezése a tervben megfogalmazott, víztestekre vonatkozó környezeti célkitűzések elérése érdekében különösen ott indokolt, ahol a környezetminőségi határértékek elérését több kibocsátó vagy környezethasználó tevékenysége befolyásolja, vagy a terhelést okozó nem ismert.

3.2.7.2 Engedélyezés

Alapvető feladat a hatósági munka fejlesztése. A környezet-, természet- és vízügyi jogszabályok összehangolása szükséges a hatósági munka hatékonyságának növelése érdekében (átfedések, ellentmondások, hiányosságok felmérése, jogszabályok módosítása, szükséges végrehajtási rendeletek vagy ajánlások kidolgozása). Az érintett hatóságok többletfeladatainak ellátásához (engedélyek felülvizsgálata) a személyi és tárgyi feltételeket biztosítani kell.

3.2.7.3 A szükséges információk rendelkezésre állásának biztosítása

A tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása érdekében vízügyi információs rendszert fejleszteni szükséges. Víz Keretirányelv végrehajtásához kapcsolódó monitoring és informatikai rendszerek fejlesztését az EU támogatja (KEOP források).

Bővíteni kell a mérési hálózatot és meg kell erősíteni a kibocsátók ellenőrzésére kialakított önkontroll rendszert. Megbízható és elegendő mérési adat hiányában az intézkedések nem tervezhetők kellő biztonsággal.

A monitoring-hálózat bővítésének fejlesztési forrásigényét, a monitoring és információs rendszerek üzemeltetésének többletköltségét a költségvetésben biztosítani szükséges.

3.2.7.4 Költségmegtérülés elvének érvényesítése

A költségmegtérülés és a „szennyező fizet” elvének érvényesítése a VKI alapkövetelménye. A cél az, hogy a vízzel kapcsolatos árpolitika a készletek hatékony használatára ösztönözzön és biztosítsa a különböző vízhasználatok megfelelő hozzájárulását a vízi szolgáltatások költségeinek megtérítéséhez. A vízszolgáltatási díjak a pénzügyi költségmegtérülést csak részben biztosítják, ezért szükséges a víziközművek árszabályozásának megalkotása (új víziközmű törvény: az elmaradt pótlások finanszírozásának, a szolgáltatás pénzügyi fenntarthatóságának biztosítása). A mezőgazdasági vízszolgáltatás (állami, társulati) pénzügyi fenntarthatóságának javítására szolgáló díjképzési rendszer kialakítása is a közeljövő feladata, de az ütemezést a jövedelemtermelő képesség határozza meg. A vizeket veszélyeztető tevékenységet folytatók felelősségbiztosításának (környezeti biztosíték) bevezetése is javasolt az esetleges szennyezések felszámolásának megkönnyítésére. A vízkészlet-járulék rendszer továbbfejlesztése a már jelenleg korlátos készletek vonatkozásában fontos, a vízkészletek fenntartható kihasználása, az erőforrás költségek biztosítása érdekében

3.2.7.5 Képességfejlesztés

A Víz Keretirányelv (60/2000/EK) alapján a tagállamoknak biztosítaniuk kell az összes érdekelt fél bevonását nemcsak a vízgyűjtő gazdálkodási tervek elkészítésébe, felülvizsgálatába és korszerűsítésébe, hanem az irányelv teljesítésébe is. Ezt a folyamatot segíti a tervezés során felállított Vízügyi Információs Központok működtetése. A megfelelő tájékoztatás érdekében a víztestekre vonatkozó adatok (állapot, főbb terhelést okozók) nyilvánosságra hozatala szükséges mindenki számára könnyen elérhető és közérthető módon.

A kutatás-fejlesztés és innováció területén elő kell mozdítani a vízhatékony ipari technológiák és víztakarékos öntözési eljárások kidolgozását és elterjesztését.

Kiemelkedő fontosságú különböző **oktatási, képzési formák** kialakítása: hidrológus szakképzés fejlesztése, szaktanácsadás fejlesztése, demonstrációs projektek megvalósítása.

Konzultációs kérdés a fejezetben foglaltakhoz:

Kérjük, az adott kérdésekre adott válaszait maximum fél-fél oldalon írja le. (Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre nem kíván válaszolni, kihagyhatja.)

??? **Egyetért-e a szabályozással, az engedélyezési eljárásokkal, az intézményrendszer fejlesztésével és a díjak megállapításával kapcsolatos javaslatokkal? Melyek bevezetését támogatná?**

Önnek milyen személyes tapasztalatai vannak a fejezetben leírtakkal kapcsolatban? Van-e további javaslata ezek megoldására?

4. Hogyan küldheti el véleményét?

Ehhez a konzultációs anyaghoz vagy a hozzá tartozó, júniusban nyilvánosságra hozandó terv tervezetéhez 2009. július 31-ig lehet írásban hozzászólni a www.vizeink.hu honlapon keresztül a „Véleményezze” fórum menüpont alatt.

A honlapon közzétett dokumentumokról és a megnyitott témákról nem kézírással készített postai úton eljuttatott levélben is véleményt formálhat, amelyet a következő címen fogadunk: *ÖKO Zrt. 1253. Budapest, Pf. 7.* A leveleket beszkeneljük és feltesszük az adott témához kapcsolódó vizeink.hu fórumunkra.

Amennyiben további információra van szüksége a tervezéssel kapcsolatban, kérjük, tekintse meg a www.vizeink.hu honlapra feltett további dokumentumokat is (a dokumentumtárban)!

További információk a projektről: www.vizeink.hu

A Víz Keretirányelvről többet megtudhat a www.euvki.hu oldalról